

Madártávlat

Madártani és természetvédelmi folyóirat

2015
ŐSZ

**Madarászok
kálváriája**

**Kanalasgémek
telelése Tunéziában**

**A madáritató
esti vendégei**

**A mocsári teknős
védelme**

Madárodúk és etetők, madáreleség, ajándéktárgyak, festmények, CD-k, madaras könyvek, játékok széles választéka az MME Természetbarátok boltjában!

Magyar madárvonulási atlasz: 30% kedvezmény a készlet erejéig!

AZ ÉJSZAKA HANGJAI

Már kapható a **Terepi madárrhatározó gazdálkodóknak** című kötet az MME Boltjában!

Boltunkban már bankkártyával is lehet fizetni!

Minox és Leica spektívek és távcsövek az egyik legjobb áron az országban!

Boltunk kínálata folyamatosan bővül! Ismerkedjen meg teljes választékunkkal, látogassa meg a www.mme.hu/bolt honlapunkat!

Termékeink megvásárlásával madárvédelmi munkánkat segíti!

KIADJA

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet
„A madárbarát Magyarországiért!”
1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel.: (06-1) 275-6247 • Fax: (06-1) 275-6267 • www.mme.hu

FŐSZERKESZTŐ
Ujhelyi Péter

MUNKATÁRSÁK

Ács László • MME Bolt
Bajor Zoltán • gyakorlati madárvédelem
Bodnár Katalin • társadalmi kapcsolatok
Drexler Szilárd • természetvédelem
Hadarics Tibor • faunisztika
Halpern Bálint • kétéltű- és hüllővédelem
Haraszthy László • madártan
Horváth Márton • ragadozómadár-védelem
Karcza Zsolt • Madárgyűrűzési Központ
Kincses László • környezeti nevelés
Lendvai Csaba • helyi csoportok
Madas Katalin • BirdLife-partnerek
Nagy Dénes • területvédelem
Nagy Károly • Monitoring Központ
Orbán Zoltán • Madárbarát kert
Schmidt Emese • Csipogó
Vásóny Petra • Marketing

TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓK

Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)
Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)
Csorba Gábor (Magyar Természetudományi Múzeum Állattára)
Csörgő Tibor (ELTE TTK, Biológiai Intézet)
Fekete Gábor (akadémikus, MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet)
Kordos László (Magyar Állami Földtani Intézet)
Láng István (akadémikus, kutatóprofesszor)
Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növénytan Tanszék)
Papp László (Magyar Természetudományi Múzeum Állattára)
Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

FOTOGRAFIAI TANÁCSADÓK

J. Artyuhin • Berta Béla • Forrágy Csaba
Imre Tamás • Kalotás Zsolt • Kármán Balázs • Lóki Csaba • Máté Bence • Nehézy László • Novák László • Streit Béla • Suhayda László • Vizúr János

GRAFIKUSOK

Kókay Szabolcs • Matyikó Tibor • Zsoltos Márton
TÖRDELÉS, NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS
Netraw Kft.

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR

Bányai Lászlóné

TERJESZTÉS

Harangi István

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ

Schmidt Egon

FELELŐS KIADÓ

Halmos Gergő MME ügyvezető igazgató

NYOMTATÁS ÉS KÖTÉS

Korrekt Nyomdaipari Kft.

FELELŐS VEZETŐ

Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

TÁMOGATÓNK

A címlapon: Bakcsók (Lóki Csaba felvétele)

Laudato si'

Október 4-én világszerte ünneplik az állatok védőszentje, Szent Ferenc emléknapját az Állatok Világnapját. Mindenki ismeri Szent Ferenc történetét és tanítását, ha máshonnan nem, akkor a *Naphimusz* vagy a népszerű *Napfivér, Holdnővér* című filmből. Életének máig ható üzenete szerénységre, önmérsékletre és a természet szeretetére tanít minket. A *Naphimusz* megfogalmazásai jól mutatják Szent Ferenc viszonyulását a természethez, ahogy a Napot bátyánkként, a Holdat nővérünként, a Földet pedig Anyánkként szólítja.

Ferenc pápa nemhiába vette fel Szent Ferenc nevét, mert küldetésével ezen értékek tanítását választotta, és ezt teszi is sokak meglepetésére és a természetért aggódó minden ember meglegetésére. Ez év májusában kiadta *Laudato si'* (Áldott légy!) címmel enciklikáját, amely közös otthonunk gondozásáról szól. Aki még nem olvasott pápai enciklikát, itt az ideje, hogy elkezdje. Ez a dokumentum rávilágít korunk problémáira azok teljes komplexitásában, egy új, átfogó ökológiai gondolkodásra biztat, és valós változást sürget mind társadalmi, mind egyéni szinten. Azt gondolom, óriási a jelentősége annak, hogy a világ egyik meghatározó, véleményformáló személyisége ilyen összetetten dolgozza fel a kérdést, és ilyen világos iránymutatást nyújt függetlenül vallási hovatartozástól mindenkinek. Az enciklikában többször is idézett Szent Ferenc „kiváltképpen példája az örömmel megélt, gyengékre irányuló gondoskodásnak és egy átfogó ökológiának”, példaképe annak, hogy mennyire „elválaszthatatlanok egymástól a természet iránti aggodalom, a szegényekkel szembeni igazságosság, a társadalmi elkötelezettség és a belső béke”.

Csak remélni tudom, hogy Ferenc pápa írása és az ehhez kapcsolódóan tartott beszédei érdemben hatnak majd az emberiség vezetőire, és minél többen nyilatkoznak meg hasonlóan (és nemcsak nyilatkoznak, hanem tesznek is ebben a szellemben). Azonban a pápa nem csak hozzájuk szól, hanem hozzánk is. Legutóbb Bolíviában tartott beszédéből származó idézetét ajánlom figyelmünkbe: „Büntetlenül zajlik közös otthonunk kirablása, letarolása és megkárosítása. E folyamatnak gyáván védelmére kelni komoly bűn. Egyre növekvő csalódottsággal nézzük, ahogy egyik nemzetközi csúcstalálkozó zajlik a másik után, komoly eredmény nélkül. Nyilvánvaló, határozott és sürgető erkölcsi kötelességünk teljesíteni, ami eddig nem történt meg. Nem engedhetjük meg bizonyos – globális, ámde nem univerzális – érdekeknek, hogy uralkodóvá váljanak államok és nemzetközi szervezetek felett, és azt sem, hogy folytassák a teremtés rombolását. Az emberek és mozgalmak szólaljanak fel, mozgósítsák magukat, és követeljék – békésen, de határozottan –, a megfelelő intézkedések sürgős végrehajtását. Kérlek titeket Isten nevében, védjétek meg Föld Anyját.”

Halmos Gergő

A TARTALOMBÓL

	Madarászok kálváriája	10
	A színes gyűrűk nyomában	16
	Falco – a madárvédő kutya	24
	Szántóföldek, mint a hősármány telelőhelyei	27
	Az itató esti vendégei	34
	A mocsári teknős védelme	39

A Madártávlat korábbi lapszámait letölthetők honlapunkról: www.mme.hu/madartavlat_magazin

WWF-es Toyotától a füves pusztákig

Természet-
védelem

AZ 1980-AS ÉVEK elejére nyilvánvalóvá vált, hogy az MME által elkezdett védelmi tevékenység sokkal több forrást igényel, mint ami akkor rendelkezésünkre állt. Ahhoz, hogy a kerecsen vagy parlagi sas védelmi projekteket nagyobb léptékben és eredményesebben lehessen megvalósítani, akkoriban itthon nem volt esélyünk pénzt szerezni. A megoldás külföldön kellett keresni, ám ez egyáltalán nem volt könnyű feladat. Mai viszonyaink közepette – különösen a rendszerváltás után született generáció számára – szinte felfoghatatlan, hogy nyugati országba akkoriban háromévente egyszer lehetett utazni, hogy egy esetleges külföldi támogatás elfogadásához engedélyt kellett kérni és kapni, arról nem is beszélve, hogy a műszaki eszközökre milyen mértékű vámot kellett fizetni.

1984-ben sikerült felvonnunk a kapcsolatot a WWF-fel az ausztriai szervezeten keresztül. Mint kiderült részükről – a velünk való találkozástól függetlenül – is volt érdeklődés Kelet-Európa felé nyitni. 1984 második felében többször folytattunk egyeztetést Bécsben, aminek eredményeként kirajzolódott egy együttműködési lehetőség, nevezetesen a kerecsensólyom, illetve a ragadozómadár védelmi és a kékcsőrű réce visszatelepítési projektek anyagi támogatása. Mi akkor olyan helyzetben voltunk, hogy az is nagy segítségnek számított, hogy egy munkatársunk bérét kifizetik és támogatást adnak alapvető felszerelések beszerzésére, továbbá a belföldi útiköltségekre. Akkoriban az MME „autóparkja” egy dobozos ARO-ból állt, szemben a mai 13 modern terepjárával. Akinek volt ARO-ja vagy használt

A madárvédelem és a gazdálkodás jól összeegyeztethető tevékenységek, a háziállatok különféle élőhelyek fenntartásában tölthetnek be fontos szerepet

ilyet az tudja, hogy a rendkívül jó terepjáró képességű járgány műszakilag finoman szólva sem volt megbízható. A megtett kilométerek jelentős része a telephely és a szerviz között zajlott. Gondoltunk egy merészet és kértünk egy terepjáró autót is a WWF-től, amit meg is kaptunk. A típusról ők döntöttek. 1986. március 20-án Hegyeshalomnál a magyar oldalon átvettünk egy Toyota Hilux 5 személyes platós terepjárót, melyet az együttműködés idejére használatba kaptunk. Ma ilyen autóból sokezer szaladgál az országban, de akkor Magyarországon ez volt az első. Ennek lehetett volna akár még örülni is, ha ezzel nem kezdődik egy végtelen kálvária. Az első megkezdés akkor ért minket, amikor hatalmas összegű vám megfizetését írták elő, hiába mondtuk, hogy az autót évek múlva vissza kell

adni. Hely hiányában az ügyintézés kalandjait nem részletelem. A megoldás végül úgy született meg, hogy alapító elnökünk Jánossy Dénes, személyesen ismerte a pénzügyminisztert és tőle kért segítséget. A megoldás az lett, hogy kiszabták a nagy összegű vámot, de a kifizetést felfüggesztették a projekt idejére, majd értelemszerűen, amikor visszaadtuk az autót az ügylet okafogyottá vált. Az igazi kálvária azonban csak ezután kezdődött. Mivel az autónak volt platója azt csak kis teherautónak lehetett volna vizsgáztatni, ezt viszont kizárta, hogy öt személy számára volt hely az utastérben. Hosszú időbe telt mire egy kis trükköt is bevetve sikerült a hatóságoknak eldönteniük, hogy személyautó vagy teherautó az MME rendelkezésére bocsátott Toyota.

1986-1988 között WWF támogatással folyt madárvédelmi tevékenységünk, annak eredményei és legyünk őszinték maguk az együttműködésben résztvevő kollégák, elnyerték a WWF tetszését, elégedetten beszéltek a magyar projektről. Ennek az lett az eredménye, hogy a továbblépés lehetőségként

felajánlották, hogy szívesen támogatnának olyan projektet vagy projekteket, amely nem egy-egy fajjal, hanem Magyarország szempontjából fontos élőhelyek védelmével foglalkozik.

Ekkor dolgozta ki az MME a füves puszták és az ártéri erdők védelmi projekteket. A füves területekről tudni kell, hogy míg 1850-ben együttes magyarországi kiterjedésük megközelítette a 3 millió

A Toyota rendszáma

Mint már említettük a WWF-Ausztria vásárolta meg számunkra a Toyota Hilux terepjárót. Akkoriban mi azt sem tudtuk, hogy ilyen típus létezik. Előzetesen az osztrák kollégák küldtek egy prospektust, amin egy kétüléses hosszú platós Toyota volt látható, azaz az akkori és a mai fogalmak szerint is egy kisteherautó. Igen ám, csak hogy amit a határon átvettünk az ötüléses rövid platós autó volt. A hosszadalmas vámügyintézés után nagy örömmel vittük a Soroksári útra vizsgáztatni a vadonatúj autót. Már azt sem nagyon értettük, hogy miért kell vizsgáztatni. A műszaki állományon azonban igencsak elcsodálkoztak az autón, mert nem tudták eldönteni, hogy az teherautó – amelynek csak két ülése lehetett az akkori szabály szerint – vagy személyautó, amelynek viszont nem lehet platója. Mivel az autónak sem rendszáma sem formai engedélye nem volt ott kellett hagynunk a vizsgáztató állomáson. Újabb bonyodalmak részeként felmerült a vonatkozó jogszabály módosítása – több hónap, ha egyáltalán megoldható – illetve még az autó visszavitele is. Végül sikerült a hatóságot meggyőzni arról, hogy valami speciális külön engedély is elegendő lehet. Ezt az

akkori „műszaki felügyelőségen” kellett intézni. Személyesen mentem be a hivatalhoz és elsírtam bánatunkat, hogy itt vagyunk a fészkelési időszak közepén, fosztogatják a kerecsenfészkeket és mi nem tudunk kijutni, mert hetek óta küzdünk azért, hogy legyen végre rendszám egy sorozatgyártásban készült autón. Kérdésükre elmondtam, hogy milyen az autó és mi okozza a problémát. Az egyre enyhülő légkörben egyszer csak megkérdezte a döntéshozásban illetékes előadó, hogy hogy is néz ki ez az autó? Elővettem a korábban kapott prospektust és kezdtem volna mondani, hogy nem pont ilyen, mert hogy 5 ülés van benne, de erre már nem kellett sort keríteni, mert az előadó meglátva a két ülésű kis teherautót, felkiáltott „ezek tiszta hülyék”, hát ez egy kisteherautó. Felkapta a telefont felhívta a Soroksári úti állomást és ellentmondást nem tűrően közölte velük, ne szórakoztatok ezzel a kocsival, vizsgáztassátok le kisteherautónak. Így mentette meg a helyzetet a prospektus, no meg az ügyintéző segítőkészsége. A tárgyalat nehézségei után végre beüzemelt terepjáró felbecsülhetetlen segítséget jelentett a ragadozómadár-védelmi munkában.

hektár addig 1990-ben már alig 1,2 millió hektárnyi maradt belőlük.

A füves puszták védelmi program – amely 1989-ben kezdődött – első lépéseként a Dunától keletre eső országrészben természetvédelmi szempontok alapján felmértük valamennyi 100 hektárnál nagyobb kiterjedésű füves területet. A felmérést Helyi Csoportjaink végezték, amelyek akkor már nagyon sok kiváló felkészültségű – széleskörű ismerettel rendelkező – tagtársunkat tudhattak soraikban. A WWF/MME közös program előtt soha nem történt meg a füves élőhelyek természetvédelmi szempontú felmérése, nyilvántartásba vétele. A projekt célja az volt, hogy a felmérés során számba vett területek közül a természeti értékekben leg gazdagabbakat az állam nyilvánítsa védetté, illetve olyan módon történjen az összes füves területek kezelése, hogy megálljon azok területi csökkenése, természeti értékeik fogyatkozása. Akkoriban a gyepeket mezőgazdasági szempontból értéktelennek tekintették és egyre nagyobb területeket szántottak fel belőlük. Még 1994 és 1998 között is volt olyan hatályos jogszabály Magyarországon, amelyik a gyepeket feltörést anyagilag ösztönözte. Igaz ebben az időszakban sikerült elérni, hogy azt megváltoztassák. Az MME szempontjából a programnak az adott különös jelentőséget, hogy a füves területeken élő túzók állomány fogyatkozásának megállítása a WWF által támogatott projekttől függetlenül is fontos célkitűzésünk

© Szilágyi Attila felvételei

volt, de nem csak a túzok, hanem sok más védett fajunk is kötődik ezekhez az élőhelyekhez, pl. kékvércse, ugartyúk, kis őrgébics stb. Ezek többségéről elmondhatjuk, hogy magyarországi állományaik az Európának jelentős részét képezik, ezért megőrzésük felelőssége elsősorban nálunk van.

A területfelmérésnek különös jelentőséget adott az időközben lezajlott rendszerváltás és az azzal együtt járó hatalmas léptékű törvényalkotás. Az ún. Kárpótlási törvény ugyanis előírta, hogy a védett, illetve védelemre tervezett természeti területeket nem lehet magánkézbe adni. Ezzel az intézke-

Ugartyúk fiókái

déssel megnyílt a lehetősége annak, hogy a magyar Alföldre olyannyira jellemző nyílt legelő táj még meglévő – gyakran jelentős kiterjedésű – darabjainak többsége hosz-

szú távon is fennmaradjon. Tudni kell, hogy ekkor már a hortobágyi, a kiskunsági puszták védelem alatt álltak, és ezekkel együtt 44 olyan védett természeti terület volt Magyarországon, amelyek részben egészben füves területek is magukban foglaltak. A védett gyepterületek együttes kiterjedése 1991-ben hozzávetőlegesen 160 000 hektár volt. A felmérés eredményeként 27 terület védetté nyilvánítására tettünk javaslatot az 1992-ben a WWF-el közösen kiadott tanulmányban (Nagy Szabolcs: Füves élőhelyek természeti értékei és védelme az Alföldön. WWF-füzetek 2.), melyek együttes kiterjedése kerekén

Az éjszaka is aktív ugartyúk

Az ugartyúk (*Burchinus oedicnemus*) a parti madarak rendjébe tartozik, de míg az ide sorolt madárfajok legtöbbször – partfutók, cankók, godák, pólingok, szalonkák – a vizes területek jellemző madarai, addig az ugartyúk és közvetlen rokonai a kifejezetten száraz, néha akár a sivatagos területek lakói. A földkerekségen kilenc fajuk van, melyek Eurázsia száraz területein, Afrikában, Ausztráliában, Indiában és Közép- és Dél-Amerikában élnek.

Közülük a nálunk is fészkelő ugartyúknak van a egyik legnagyobb elterjedési területe, amely az Ibériai félszigettől egészen Hátsó-Indiáig terjed, de Észak-Afrikában is nagy területeken megtalálható. A rövid füves területek, félsivatagok, homokvidékek, sőt a kavicssvatagok is jellemző élőhelyei közé tartoznak.

Hatalmas sárga szemű elárlújak, hogy madarunk éjszaka is aktív. A takarásmentes élőhelyeken a napközbeni hőségben szinte alszik és az esti szürkületben kezd aktivizálódni. Persze ettől még nem tekinthető éjszakai madárnak és ott ahol nincs nagy hőség, elsősorban nappal mozog. Magyarországon jellegzetes élőhelyei közé tartoznak a rövidfüves területek, elsősorban a Hortobágy és térsége, de megtaláljuk a homokvidékeken is, ahol a tőkés művelésű szőlőtáblákban éppen úgy megtelepedhet, mint a fiatal faültvényekben. A Kiskunságban kedvelt élőhelye volt a homokbuckavidék is. Sajnos a rendszerváltás óta fogyatkozó legelő állatállomány miatt az ugartyúk egyre több fészkelőterületét veszíti el. Számára ugyanis a magas fű nem alkalmas élőhely. Sok helyen azonban nem is a legeltetés elmaradása, hanem a megváltozott földhasználat miatt szorult vissza. Sajnos manapság a homokvidékeinken telepített faültvényeket egyre nagyobb területen lepi el a selyemkóró összefüggő állománya, amely kizárja az ugartyúk megtelepedését. Számos további példát

lehetne azonban felsorolni arra, hogy mely élőhelyeit veszítette el a közelmúltban. Mindezek miatt egyre több pár próbál kukorica, napraforgó stb. kultúrákban költeni, ahol jelentős kopár felületeket talál, amely nélkülözhetetlen számára. Itt viszont a sorközi művelés során a gépek könnyen tönkreteszik a fészkelőhelyeket. Mivel az ugartyúk fészket nem épít, hanem csak a pusztára rakja le tojásait, azokat még felderíteni sem könnyű, ezért a mezőgazdasági területekre beszorított párok folyamatosan veszélyeztetettek. Mindezek miatt az egyébként jól alkalmazkodó faj fennmaradása elsősorban attól függ, hogy a szikes területek, illetve a homoki területek extenzív legeltetése újra általános legyen és ezáltal újra kialakuljanak azok a kopár, növényzetmentes foltok, amelyek alkalmasak arra, hogy azokon költeni tudjon. A lassan haladó juhnyáj nem tesz kárt az ugartyúk fészkeiben. Ha szükséges, a madarak a birkák előtt szétárt szárnyakkal próbálják azokat a fészket vagy fiókát közelből elriasztani, szinte mindig sikerrel. Az ugartyúknak csak két tojásból áll a fészke. Nagyobb eszések során, főleg a szikes talajon, gyakran elúsznak a tojásai, ilyenkor gyorsan pótköltésbe kezd. Ez azért teheti meg viszonylag könnyebben, mint számos más madárfaj, mert csak egy alig látható mélyedést kell kaparni tojásai számára, de sokszor még ezt sem teszi meg, hanem a pusztára rakja le azokat, amelyet a ragadozókkal szemben is eredményesen képes megvédeni.

Az ugartyúk mellett számos további madárfaj – széki csér, sziki pacsirta stb. – hátrányosan érintő egyre nagyobb mértékben elmaradó legeltetésből keletkező károk nem szűkíthetők le a madárvédelem, vagy a természetvédelem köré, mert annak nagyon súlyos társadalmi, gazdasági hatásai is vannak. Ez is mutatja, hogy a természeti érték őrzés és az agrárgazdálkodás érdekei számos ponton egybeesnek.

200 000 hektár volt. Ebben a listában olyan jelentős területek voltak, mint a Bihari vagy a Hevesi puszták, a Tápó-Hajta vidék, vagy a Tószegi-Kocséri puszták, melyek azóta, kivétel nélkül védelem alá kerültek. Érdemes megemlíteni, hogy ezek kiterjedése igen jelentős, hiszen pl. a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet 17 000 hektáros, a Hevesi füves puszták pedig ma már a bővítéseknek köszönhetően 16 000 hektár kiterjedésű.

A program eredményeit összegző kiadványban javaslatok is megfogalmazásra kerültek. Ezek közül a legfontosabbak: a legeltetett állatállomány csökkenésének megállítás, a Környezetileg Érzékeny Területek Rendszerének létrehozása, az extenzív gazdálkodók részére speciális támogatási rendszer kialakítása, a védett természeti területekre kezelési, fenntartási tervek kidolgozása, stb.

Napjainkra alapvetően új helyzet alakult ki a füves területek vonatkozásában. Az Agrár-környezetvédelmi Program, a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó támogatás, egyáltalán a Natura 2000 területek kihirdetése megteremtette a lehetőségét annak, hogy a magyarországi füves területek közül a természeti értékekben leggazdagabbak fennmaradjanak. Ez a fennmaradás azonban kezelés nélkül nem lehetséges, hiszen ha legelőket nem legeltetik, a kaszálókat nem kaszál-

© Kókay Szabolcs grafikai

Túzok, a füves területek kiemelkedő természeti értéke

A túzokfélék kivétel nélkül a füves területekhez kötődő madarak. A világon 25 fajuk él, melyek Ázsiában, Európában, Afrikában és Ausztráliában honosak. A nálunk is élő túzok (*Otis tarda*) ázsiai eredetű nagy testű madár, amely az eurázsiai sztyeppzóna jellegzetes madara. Nagy térigényű faj, ezért is tud nehezen alkalmazkodni az emberi tevékenységhez, de különösen az emberi jelenlétnek. A füves területeken élő rendkívül éber madár nagyon nagy távolságról képes észlelni minden mozgást, zavarást. Ez különösen a dürgés és a kotlási időben jelenthet problémát. Az állandó dürgőhelyek zavartalanosága elengedhetetlen feltétele az óvatos madarak szaporodásának. A fészken kotló tyúk megzavarása gyakran a tojások elhagyásához vezet, de még ennél is nagyobb veszély, hogy a környéken pásztázó dolmányos varjak megtalálják a tojásokat és feltörik azokat. Manapság a hazai túzokállomány nagy része mezőgazdasági területeken költ, de nem volt ez mindig így. A füves területekhez kötődő madarak elsősorban ebben a biotópban fészkeltek, még néhány évtizeddel ezelőtt is.

Az emberi tevékenység érzékelhető hatása előtt a Kárpát-medencében 85% körüli lehetett az erdőszűrség. Ilyen körülmények között bizonyosan kevés túzok, parlagi sas, kék vércse stb. faj költött Magyarországon mai területén. Az erdők kíméletlen irtása egyre nagyobb nyílt

területeket eredményezett, melyeket kezdetben legelőként használtak. Ezek a területek ideálisnak bizonyultak a túzok számára és minden valószínűség szerint ekkor kezdett el az állomány a keleti pusztákról Európa nyugati felébe betelepülni. ekkor juthatott el a túzok Dél-Angliáig, mint a valaha volt legnyugatibb fészkelőhelyéig. Amikor azonban a szántóföldi növénytermesztés kezdett előtérbe kerülni és a feltörték a gyepeket, akkor a túzok folyamatosan elkezdte elveszíteni életterét és megkezdődött a visszahúzódása kelet felé. Ugyanakkor a szántóföldi növénytermesztés térhódítása változatosabb élőhelyeket biztosított a túzok számára. Kezdetben ezeknek a földeknek a külterjes művelése még kedvező volt számára, azonban a 20. század közepétől az egyre szélesebb körben elterjedő gépesítés, illetve az iparszerű mezőgazdasági technológiák alkalmazása veszélybe sodorták a túzokot.

Bár ma már vannak olyan mezőgazdasági támogatási módok, amelyek a túzokkímélő gazdálkodást ösztönzik, még mindig nagy jelentősége van e madárfaj megőrzése szempontjából annak, hogy a füves területeket megőrizzük. Az MME füves területek védelmére irányuló programja ezért nem csak a magyar tájra olyannyira jellemző nyílt térségek megőrzését, hanem az MME címermadarának fennmaradását is szolgálta.

ják, azok előbb utóbb átalakulnak, megsemmisülnek. Sajnálatos módon a mezőgazdaság átalakulása együtt járt azzal, hogy a ház-táji állattartás szinte összeomlott. Míg akár az 1990-es évek elején is a legtöbb településnek volt egy

csordája, addig ma az ilyesmi ritka látványosságnak számít. A megfélemlített szarvasmarha, a lecsökent juh és loállomány már nem elégséges ahhoz, hogy a legfontosabb füves területeket fenntartsa. Sürgős kormányzati intézkedésekre lenne szükség ahhoz, hogy a legelő állatlétszám növekedjen és az ezzel együtt járó kedvező hatások érvényesüljenek, mint pl. munkahelyteremtés, egészséges élelmiszer előállítás, gátak és védett természeti területek „költségmentes” fenntartása, stb.

Kevesen tudják, hogy a füves területek érében a rendszerváltás óta eltelt 25 év során megvalósult intézkedéseknek az alapját az MME füves területek megőrzésére irányuló projektje szolgáltatta. Erre mindannyian büszkék lehetünk, de fontos, hogy ezt rajtunk kívül is minél többen tudják, mert ez teszi lehetővé, hogy a napjainkban megfogalmazott a füves területek fenntartásával kapcsolatos jobbító szándékú javaslatainkat megfogadják.

Haraszthy László

99 éve született Szabó László Vilmos

ciszterci tanár, kutató

Egykor és ma

SZABÓ LÁSZLÓ VILMOS (Maklár, 1916. IX. 13. – Zirc, 1998. VI. 29.) gyermekkorát a Bükk-től délre, Maklár falu végén töltötte. Az ottani vízimalomban született. Élete első éveiben csak síkságot, a nagy lapost látta, vizek vették körül a házukat, kertjüket. A madarak már akkor nagyon közel kerültek hozzá, s szinte ösztönösen leste, figyelte őket. Az egri Ciszterci Gimnázium tanára, Varga Bennó volt rá nagy hatással. A fiatal madarász meghatározó élménye volt, amikor egy édesapja által begyűjtött, különleges színű verebet vihetett tanárának, s ennek köszönhetően bebocsáttatást nyert a természetrajzi szertárba.

Tanára példája hatott rá, a ciszterci hivatást választotta, s így a budai Szent Imre Gimnáziumban érettségizett. A ciszterci rendbe 1934-ben lépett. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett biológia-földrajz szakos középiskolai tanári diplomát. A pályaválasztásból adódóan szerette volna megírni doktori értekezését a madárfészkek anyagának és építéstechnikájának témaköréből, de professzora azt mondta, hogy csak az doktoráljon, aki vállalja a tudomány áldozatát, aki a választott témával egész életében hajlandó foglalkozni. Ő a szerzetes tanári hivatást választotta. Évfolyamtársa volt Pátkai Imre, a Madártani Intézet későbbi igazgatója, akivel később a terepen sokat madarásztak együtt.

Aldozópappá Zircen szentelték 1941-ben, káplánként működött Zircen 1942-1944 között. A pázstói rendházban teljesített szolgálat után tanár lett Baján a III. Béla Ciszterci Gimnáziumban. Szabó L. Vilmos tanár úr szívesen költözött Bajára. Lelke telve volt idealizmus-

sal, szíve pedig örömmel, és azonnal otthon érezte magát. Új szellem áradt munkájából. Munkássága sokakra meghatározó hatást gyakorolt, akik örökké hálásak voltak neki, és egész életén át tartották vele a kapcsolatot.

Az iskolák államosítása után Baján hitoktató lett, majd a kiscsávolyi plébánián segédlelkész 1948-1949-ben. Rendi oblatúsusok tanára volt Zircen 1949-1950-ben, majd Kisszemináriumi tanár Egerben 1950-1951-ben. Általános iskolai tanár Velencén 1951-1959-ig, majd Csákváron 1959-1970-ig. A Hortobágyi Nemzeti Park Természetvédelmi Igazgatóságának tudományos munkatársa 1970-1983-ig, majd a Bükk Nemzeti Parkban 1983-1984-ben folytatja tudományos munkáját. A Madártani Intézet úgynevezett szinkron megfigyelési napjain Csákvárról utazott a Hortobágyra, figyelte a madarak életét, s küldte feldolgozásra értékes madártani megfigyeléseit. Sokszor a pásztorok szállásán töltötte éjszakáit kinn a pusztán. Később kinevezték a Hortobágyi Nemzeti Park tudományos kutatójának. Nyugdíjasként Egerben élt, majd újrakezdésekor, 1990 januárjától Zircen költözött, ahol élete végéig lakott.

A ciszterci gyászjelentéseknek különleges tartalmat ad egy-egy, a rendtag egyéniségéhez mindig csodálatosan illő Szent Bernát-i idézet. Szabó László Vilmos tanár úr gyászjelentésén ez állt: *„A szív vidámsága felemeli és magasba lendíti az embert. – Mint madarat a szárnya. – A szíven fordul meg minden.”* Ebben benne van minden, ami személyének és életének lényege volt, aminek példája és tanulsága jelentik számunkra a „szabó-i” örökséget.

Tanári munkássága

A II. világháború után a kifosztott bajai gimnázium biológiai szertárának gyarapítása volt elsődleges feladata. Mint egyik szertárosa, többször gyűjtöttem vele együtt különféle rovarokat számos élőhelyen. Amikor az egyik gyűjtés után mindkét szertárosán a malária tünetei jelentkeztek, Szabó L. Vilmos tanár úr és Nánay sebész főorvos úr a svájci vöröskereszt jóvoltából szereztek be az életmentő kinint!

A Duna-Tisza közti homokbucák, amelyek most már védettek, azonnal felkeltették érdeklődését. „Kélesen” az ugartyúk fészkelését is megtalálta! Többször mondta, hogy az itteni táj egy egészen más világ! S mivel tanított, a gyerekeken keresztül azt is érezte, hogy „más magyarság” él itt. A magyarságnak ez a szomszéd népekkel vegyes „keveréke” rendkívül izgalmas volt számára. A sok tehetséges tanulót is ennek a „hibridizációnak” tulajdonította. Hangsúlyozta, hogy sokkal nagyobb, fenségesebb dolgokat találunk a gyönyörű ártéri erdőkben, mint a könyvekben. Idézem írását: *„Élet, csupa élet az erdő. Csodálatos csend, a tél elől ebbe a vékony takaróba bújnak meg az Élet! S a levél, majd a hótakaró alatt milliárd mini munkás dolgozik: korhasztó-rothasztó baktériumok, rovarok, giliszták, férgek, lenézett, alázatos fajok együtt dolgoznak. Készül a peték védő övezete, a magvak magtára, előcsíráztatás, hibernálás, még csodálatosabb csendben.”*

Tanítása, amelyet személyes példaadásával is hitelesített, nem maradt nyomtalan. Tanítását mértéktartás, túlzásoktól, egyoldalúságtól való mentesség jellemezte. A gyermek egész személyiségét formálta, gazdagította, a ciszterci „ardere et lucere” gondolatával.

A láng a szeretetre, a fény, amely világít, a tudásra asszociál. Bennünket nemcsak oktattak, hanem neveltek is! Szabó L. Vilmos tanár úr szemében, modorában, a jellegzetes kézmozdulataiban, örökké mosolygós arcában benne volt az egész lelke! Nyugodt természetű, derűt sugárzó egyéniség volt. Vezetése alatt a tanulás érdekes felfedező út volt. Megismertette a természet csodáit, megszerettette az állatok, növények világát. Legtöbb órája befejezése előtt tíz perccel elővette Fekete István egyik könyvét, s abból csodálatos érzékel kiválasztott történetet olvasott fel. Kitűnően tudott tanítani, és amit tanított, hatásossá tudta tenni kitűnő, frappáns rajzaival. Lényéből szuggesztív erő áradt.

Ökörszem és Hajnalmadár c. írását akkor küldte meg nekem, amikor a hajnalmadár parazitáiról írt dolgozatomat dedikálva, hálás

tanítványi nagyrabecsüléssel megküldtem volt tanáromnak. Téli, belpátfalvai élményét írta le, s küldte meg részemre.

„Bent a főoltár előtt imádkoztam, a rózsablakon meleg fény szűrődött be a jéghideg templomba. S egyszer csak egy kis ökörszem surrant be. A főoltár lábánál ügyesen keresgél, még a szőnyeg csücske alá is benézett pókok után kutatva. Kurta kis farkincáját magasra emelte, hogy nagyobb-nak lássék, integet vele. Apró, hétköznapi „munkaruhában” sűrög-

forog, mint régen a szürke-barna ruhás munkás testvéreink. Szomorú tik-takja most ijedt, hívogató. Csillogó szeme ragyog. A csend még nagyobbra nő. Kis szíve megdobban. És csak én hallok csendesen csattogó, üvegcsengésű trilláját tavasszal.

Kijövök az ajtón és távcsővel felnézek a sziklákra. Szállban álló, rég lerobbantott, kisebb-nagyobb „sziklafalak” fehérlenek. Az egyik sziklafalon kúszik fölfelé a csuszka rokona, a csodálatos, hamuszürke hajnalmadár. De amint fölfelé szökell, hajnalpiros szárnytükre föl-fölbillen. Ragyogó tollazatú madárka. Alapszíne füstszerű szürkés, de amikor szárnyait kiterjeszti, hajnalpiros szárnytükre és hófehér pöttyös szárnycsúca csillog, mint egy lepkeszárny. Egy pillanat, s ledobja magát a mélység fölé. Két szárnyán kivirít a havasi rózsá hajnalpír virága. Aztán újra a sziklát öleli. Most néma, finom füttyét

ezek után sem tudtam másként szólítani csak „tanár úrnak”. Azt is szerényen elhallgatta, hogy 1978-ban róla nevezett el egy – a tudományra nézve is új – atkafajt Mahunka Sándor akadémikus, *Myianoetus szaboi* néven.

Ő ajánlotta fel nekem, hogy az érettségizők utolsó biológiai óráját az arborétumban tartsam. Ott a kontyvirág kis levelke darabjait rágassam meg diákjaimmal, sohasem fogják elfelejteni a kalcium-oxalát szúrós, csípős ízét. Ővele találtuk meg az arborétumban a vörösbegy fészkelését. Egyszer egy szép kriván-tátrai képeslapot küldtem részére. Ezt válaszolta: *„Egyszer ott aludtam hálózsákban az utolsó törpefenyők egyike alatt. Arra ébredtem, hogy egy medve nyaldossa az arcomat. Persze ez csak álom volt, mert eső esett rám. A mormotákat itt fényképeztem.”*

Nagyiváni szolgálati lakását is felajánlotta számomra, hogy tanulmányozhassam a Hortobágy madárvilágát, amíg ő külföldön tartózkodik.

A Vértes természeti értékei c. kitűnő könyvében fogalmazta meg ars poeticáját is: *„A túlzott igények, szerzések, taposások, önzések, hobbik, zajos rohanások világában intő példa a természet. Minden hangya boldog a bolyban, minden fiatal sejt örül, amikor az öreg fa virágzik, termést hoz. Harmónia, rend, szépség körülöttünk. Belülről kialakított, értelmes, erős élet, szívünkhöz szóló szépség, tiszta öröm a természet. Nemcsak tanít, nevel is... A csend hála és öröm. Ezért trillázik mindenfelé a fülemülék fuvolája, hirdetve a Természet és Élet tiszta forrásait.”*

Mi, volt bajai ciszterci diákok szeretettel gondolunk vissza iskolás éveinkre. Hálás elismeréssel mutatunk rá azokra a komoly szellemi és erkölcsi alapokra, amelyeket ott szereztünk. A ciszterci tanár lelke olyan, mint a ciszterci viselet. A fekete skapuláré derűs, napsugár-színű reverendát takar.

A természetes fegyelem a kölcsönös tiszteleten alapuló rend.

Mint volt ciszterci diák, szeretném hálám jeléül megköszönni Szabó László Vilmos tanár úr áldozatos munkáját, s azt, hogy tanári munkám során sokban követhetem példáját!

Rékási József

Madarászok kálváriája

Egykor és ma

© Lóki Csaba

VAJON HÁNY EMBER tekint irigykedve ránk, madarászokra? Kalandozások a Természet lágy ólén, madárdal, csodálatos élmények... Ugyan mi más lehet egy madarász élete, mint csupa derű és boldogság?

Csakugyan így van? A Sors nem tartogathat a madarász számára mást, csak derűt és boldogságot? Életemre visszatekintve hadd idézzem fel azon madarászok emlékét, akiket ugyancsak megpróbált a Sors – és akikkel valamilyen módon kapcsolatba kerülhettem.

A II. világháború éveit Kőszegen éltem meg gyermekként, abban a városban, amelynek hírnevét a polihisztor Herman Ottó és a kiváló ornitológus Chernel István is öregbítették.

Édesapámnak egyik jó barátja volt az ugyancsak ott élő neves orgonaművész, karnagy és zeneszerző: Vönöczky Endre, így családunk gyakran összefértak.

Egy alkalommal Vönöczky Endre bemutatta nekünk az épp

akkor hozzá költözött édesapját, aki a közeledő front előtt keresett nála menedéket, Ez a mindig mosolygó idős bácsi gyakran tréfálkozott velem, így maradt meg emlékezetemben.

Vönöczky Schenk Jakab

Honnan sejtettem akkor, hogy ki is voltaképpen – és hogy néhány esztendő múlva példaképként tisztelhetem? Mert ez a kedves bácsi nem volt más, mint Vönöczky-Schenk Jakab, a Madártani Intézet igazgatója...

Súlyos szívbetegként érkezett Kőszegre és nem soká élvezhette fia vendégszeretétét: 1945. február 22-én szívrohamban elhunyt.

Fiától annyit tudtunk meg, hogy édesapja néhány nappal azelőtt

nagyon rossz hírt kapott az akkor már a szovjetek kezén lévő Budapestről és valószínűleg az váltotta ki végzetes szívrohamát.

Csak sejtenünk lehet, hogy esetleg a Madártani Intézet 1945 első napjaiban történt teljes megsemmisüléséről értesült. Munkatársai sorsa is aggaszthatta, hiszen Keve Andrást, Pátkai Imrét és Udvardy Miklóst 1944 tavaszán katonai szolgálatra hívták be, Vasvári Miklóst ugyanekkor származása miatt kényszernyugdíjazták, majd a nyilások elhurcolták. Csak a háború után vált ismertté, hogy Vasvárit mint munkaszolgálatost a Kőszeghez közeli Balfon 1945. február 27-én – Vönöczky-Schenk halála után öt nappal – kivégezték...

Egy hónappal később Kőszeget is elfoglalták a szovjet csapatok. Amint a helyzet stabilizálódott, édesapámat, mint a város történetének kutatóját megbízták a kulturális értékekben esett károk felmérésével. Ezen útjaira engem is gyakran magával vitt, így jutottunk be a Chernel házba is, amely Chernel István

1922-ben bekövetkezett halála után rokonsága tulajdonában maradt.

A házban siralmas kép fogadott: mindent vandál módon feldúltak és kifosztottak. A törmelék között kutatva egy összetaposott könyvre bukkantunk, Herman Ottó:

A madarak hasznáról és káráról című művére, amely sérült mivoltában is egyik elindítója lett a madarak iránti érdeklődésemnek.

Egy évtized múlva – immár gyakorló madarászként – kerültem kapcsolatba másik két kiválóságunkkal: Koffán Károllyal és Muray Róberttel.

1956-ban felvételt nyertem a Képzőművészeti Főiskolára, ahol akkor Koffán és Muray is tanítottak. Az őszi tanévkezdéskor már ott is forrongott a diákság, gyűlést gyűlés követett és egy alkalommal Koffán is felszólalt. Drámai hangú beszédére ma is emlékszem, amelynek olyan hatása volt, hogy a diákság azonnal vezérévé választotta.

Természetesen a Főiskolán is megalakult a nemzetőrség, amelynek parancsnoka Koffán lett. Amikor november 4-én a szovjetek döntő támadást indítottak a főváros

elfoglalására, Koffán lebeszélte a hallgatókat a sokszoros túlerővel szembeni fegyveres ellenállásról és kérte, hogy hagyják el az épületet.

Kérésének a hallgatók többsége eleget is tett, de néhányuk az épületben maradt. Amikor november 7-én a szovjetek betörték a Főiskolára, az ott található fegyvertelen hallgatók közül négyet kivégeztek... Ezután a megtorlás időszaka következett. A Főiskolán 1957. június 25-én ült össze a Fegyelmi Bizottság, amely elsőként Koffán Károlyt hallgatta meg. Az ülés teljes jegyzőkönyve fennmaradt, így pontosan nyomon követhetjük az ott elhangzottakat. Végül is Koffán nem tudták igazán elmarasztalni, de a Művelődésügyi Minisztérium utasítására állásából el kellett bocsátani.

A másik fennmaradt dokumentum a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Nyomozó Osztály V/a. csoport 1959. január 13-án kelt „Szigorúan titkos” megjelölésű összefoglaló jelentése a Képzőművészeti Főiskola nemzetőrségéről. Koffán személyével itt is első helyen foglalkoznak, azzal a záradékkal, hogy: „Ügyében még további dokumentáció beszerzésére és hálózati munkára van szükség.”

Koffán már a forradalmat megelőzően is „bögyében volt” a rendszernek. A XX. század egyik legkiválóbb grafikusművészeként nem volt hajlandó elfogadni a „szocialista realizmus” kötelező ideálját és ezért visszavonult a kiállításokon való szerepléstől. Ezekben az időkben kezdte el az erdei pacsirta életének megfigyelését és fényképezését, amit a Képzőművészeti Főiskola főtítkára – Rákosi Mátyás öccse – igencsak nehezítette. Végül a Tudományos Akadémiának kellett közbelépnie, amiről Koffán káderlapján ez állt: „Kérik, hogy mun-

káját ne akadályozzuk. Nemzetközi kiállításokon díjakat nyer.”

Koffán sok minden egyébvel is foglalkozott: sokoldalúsága csak egy másik nagysághoz, a polihisztor Herman Ottóéhoz hasonlítható, ezen írásnak azonban most nem célja mindezeket sorra venni.

Muray Róbert – Egyesületünk alapító és örökös tagja – kálváriáját nem ugyanaz indította el, mint Koffánét. Ő csupán fényképezett: a rommá lőtt Körutat a kiégett vilamosokkal, lyukas középső magyar zászlóval letakart hősi halottakat, és a Főiskolán lelétt egyik hallgató holttestét. Ezeket a fotókat valaki jóhiszeműen eljuttatta a sajtónak és a képek sok külföldi újságban megjelentek.

1957. július 18-a éjszakáján a rendőrség házkutatást tartott Muray lakásán és az ott található fotó negatívokat elvitték. Ennek azonban még nem volt további következménye. Nem sokkal ezután Murayt az utcán igazoltatták a karhatalmi alakulat „pufajkásai”, mivel szakállat viselt – a szakáll-növesztés ugyanis abban az időben a rendszerrel való szembenállás kifejezője volt – és miután azt is megállapították, hogy főiskolán tanít, letartóztatták, mint az ifjúság „felbujtóját”. Miután gumibottal kegyetlenül összeverték, szakállá levágására kényszerítették, a hírhedt Kistarcsai Internáló Táborba került, ahol két és fél hónapig tartották fogva. Felesége eközben mindenütt közbenjárt szabadon bocsátásáért.

Szabadulása után munkát sokáig alig kaphatott, így különböző tárgyaik – többek között fényképezőgépei és távcsövei – eladogatásából tartották fent magukat. A Minisztérium természetesen őt is elbocsátotta főiskolai állásából és a szakma hosszú éveken át hiába próbálta Munkácsy-díjra felterjeszteni, a hatóságok hallani sem akartak egy „ellenforradalmár” kitüntetéséről.

Mind Koffán, mind Muray ezután is szorgalmasan dolgoztak és komoly hazai és külföldi hírnevet szereztek maguknak, amit a Kádár-rendszer sem hagyhatott sokáig figyelmen kívül. Koffán 1981-ben végre megkapta az Érdemes Művész kitüntetést, a Kiváló Művész elismeréssel és a Kossuth-díjjal azonban a rendszer örökre adós maradt. Muray viszont csak a rendszerváltás

után részesülhetett magas állami kitüntetésekben. A Képzőművészeti Főiskola 1990-ben mindkettejüket rehabilitálta: Koffán posztumusz címzetes egyetemi tanári, Muray pedig címzetes egyetemi docensi címet kapott.

Elbocsátásuk miatt én Koffán és Muray grafikai stúdiumaiban sajnos nem részesülhettem, de a későbbiekben is kapcsolatban lehettem velük. Koffánnal a Madártani Intézet külső munkatársainak gyűlésein találkozhattam rendszeresen, Murayval viszont sok kiállításon szerepelhettünk együtt.

Lelkes István

Érdekes madármegfigyelések

2015. április–június

Faunisztika

© Barkóczy Csaba

Kucsmás sármány
2015.06.13.
Kübekháza

Csatlakozzon Ön is őszi madarász programjainkhoz!

Európai Madármegfigyelő Napok
(2015. október 3–4.)

A helyszínek listája elérhető a www.mme.hu honlapon

© Lóki Csaba

AKÖVETKEZŐKBEN rövid áttekintést szeretnénk nyújtani 2015 áprilisának, májusának és júniusának legérdekesebb faunisztikai megfigyeléseiből. Az itt következő – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy része a Nomenclator Bizottság által hitelesített, ez viszont a legtöbb esetben még nem történt meg, ezért sem az előfordulások pontos időpontját, sem a megfigyelők nevét nem közöljük.

Április

A hónap első napjaiban a karcagi Ecse-zugban egy pásztorgémet (*Bubulcus ibis*), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán pedig egy hím angliai barázdabillegetőt (*Motacilla alba yarrellii*) figyeltek meg. Április második hetvégén egy átrepülő citrombillegetőt (*Motacilla citreola*) észleltek az apaji Űrbői-halastavaknál. A hónap közepén a Sugovica bajai szakaszán egy nyilvánvalóan fogságból szökött kisasszonyréce (*Aix sponsa*) gácsért láttak. Április harmadik hetében egy vörhenyes fecske (*Cecropis daurica*) került szem elé a Hortobágyi-halastó felett egy nagyobb fecskecsapatban (ennek a mediterrán fajnak eddig hat előfor-

dulása ismert Magyarországról). A hónap negyedik hetében Szarvason egy öreg tojó citrombillegetőt (*Motacilla citreola*), a szegedi Fehértavon pedig három pásztorgémet (*Bubulcus ibis*) figyeltek meg. Április utolsó napjaiban a szögligeti Szádvárnál ismét észlelték az ugyanott korábban már látott törpekuvikkot (*Glaucidium passerinum*) egyikét, Szarvason egy szökevény fekete hattyút (*Cygnus atratus*), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben pedig két apacalúd x nyári lúd hibridet (*Branta leucopsis x Anser anser*) láttak.

Május

A hónap legelején egy első nyári tollazatú halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) láttak a pusztaszeri Szeri-pusztán. Május elején Bácsborsódon megfigyeltek egy hím berki verebet (*Passer hispaniolensis*) a tavalyi fészkelőhelyen, sőt a madarat a hónap második hetében megint ugyanott látták (ekkor nem túl intenzíven fészekanyagot is hordott), azonban később már nem került szem elé többé. Május első hetvégén egy Múcsony közelében lévő ülepítőnél egy öreg terekcankót (*Xenus cinereus*) észleltek, a kunszentmiklósi Nagy-rét felett pedig egy sötét

színváltozatú törpesast (*Aquila pennata*) figyeltek meg. A hónap második hetvégén három különböző helyen láttak fakó keselyűket (*Gyps fulvus*) hazánkban: a balmazújvárosi Magdolna-pusztá felett egy öreget, a siófoki Töreki-halastavak felett kettőt, Budakeszi felett pedig egy példányt. Május második hetében egy éneklő him pusztai hantmadarat (*Oenanthe isabellina*) figyeltek meg néhány napig a nagyhegyesi Kis-Álom-zugban (e fajnak ez mindössze a második hazai előfordulása), a Hortobágyi-halastavon pedig egy öreg borzas gödény (*Pelecanus crispus*) került szem elé ugyanebben az időszakban. A hónap közepén a berettyóújfalui Andaházán egy öreg vándorpartfutót (*Calidris melanotos*), a Hortobágyi-halastónál pedig egy immatur fekete sast (*Aquila clanga*) láttak (utóbbi fajnak ez egy szokatlanul késői előfordulása). Ugyancsak május közepén került szem elé először az az öreg vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) a Hortobágyi-halastavon, amely aztán egészen a hó végéig kitarított ott (e mediterrán fajnak ez a 14. magyarországi előfordulása). A hónap harmadik hetében a tokaji Tisza-híd közelében egy öreg fakó keselyűt (*Gyps*

Pásztorgém
2015.04.23.
Sándorfalva

© Mészáros Csaba

Citrombillegető
2015.04.23.
Szarvas

© Havasi Máté

Berki veréb
2015.05.10.
Bácsborsód

© Kókay Bence

Fakó keselyű
2015.05.09.
Siófok

© Pánczél Mátvás

Pusztai hantmadár
2015.05.12.
Hortobágy

© ifj. Oláh János

Pusztai hantmadár
2015.05.12.
Hortobágy

© ifj. Oláh János

Vékonycsőrű sirály
2015.05.16.
Hortobágy

© Dusnoki Kornél

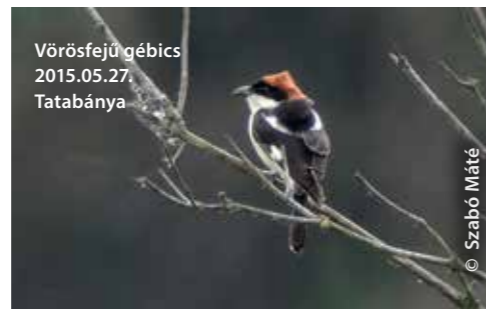
Karmazsinpirók
2015.05.30.
Kőszeg

© Szabó Máté

Karmazsinpirók
2015.06.02.
Kőszeg

© Pomázi Ivett

Vörösfejű gébics
2015.05.27.
Tatabánya

© Szabó Máté

Kerti sármány
2015.06.13.
Apácatorna

© Heincz Miklós

Kucsmás sármány
2015.06.07.
Kübekháza

© Kiss Zsolt

fulvus), a tiszacsegei Cserepesen egy hím és egy tojó kucsmás sármányt (*Emberiza melanocephala*) (11. hazai adat), a dunatetőleni Makra-széknél két törpesast (*Aquila pennata*), Makó, illetve Baja közelében (Bokodi út) egy-egy éneklő hím kucsmás sármányt (*Emberiza melanocephala*) (12. és 13. hazai adat), a Szegedi-Fertőn pedig egy immatur borzas gödényt (*Pelecanus crispus*) figyeltek meg. Május negyedik hetében Polgár mellett egy, Biharugrán pedig két öreg pásztorgémet (*Bubulcus ibis*), az Oslis-Hanyban egy öreg sarki csértl (*Sterna paradisaea*) láttak. Ugyanebben az időszakban érkeztek meg a karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) a kőszegi Abért-tó mellé: először két hímet, majd több alkalommal egyet-egyet láttak, de hímet és tojót is észleltek egyszerre. Május vége felé Tatabányán egy öreg hím vörösfejű gébicset (*Lanius senator*), Apácatorna mellett egy éneklő hím kerti sármányt (*Emberiza hortulana*) figyeltek meg. A hónap végén a nagyhegyesi Kis-Álom-zugban egy tojó kucsmás sármány (*Emberiza melanocephala*) tűnt fel (14. hazai adat), Fertőújlak közelében pedig két hím törpevízicsibét (*Porzana pusilla*) észleltek.

Június

Az Apácatorna mellett először május végén látott hím kerti sármány (*Emberiza hortulana*) egész júniusban ugyanott tartózkodott és énekelte. A kőszegi Abért-tónál minden bizonnyal fészkelte a karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*): június folyamán szinte állandóan látták ott a madarakat; legalább két revír volt, több hímet is észleltek egyszerre (a hónap utolsó harmadában volt olyan nap, hogy egyszerre hármát is), és többször láttak tojót is. A hónap első napjaiban a szatymazi Székáljon egy kanadai ludat (*Branta canadensis*) és két hím törpevízicsibét (*Porzana pusilla*), a Szegedi-Fertőn pedig egy vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) és két öreg kenti csértl (*Sterna sandvicensis*) észleltek. Június első hetében Bakonszegen szem elé került egy éneklő hím karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*). Június első felében többször észleltek egy, illetve két hím törpevízicsibét (*Porzana pusilla*)

Kucsmás sármány
2015.06.13.
Kübekháza

© Barkóczi Csaba

Rozsdás nádiposzáta
2015.06.08.
Hortobágy

© Szilágyi Attila

Pásztorgém
2015.05.22.
Polgár

© Bárdos Tibor

Nagypirit közelében, és ugyanennek a fajnak három példányát a Tác melletti Fövenypusztánál is hallották ebben az időszakban. Június első hetében egy éneklő hím kucsmás sármány (*Emberiza melanocephala*) bukkant fel Kübekháza közelében, és ez a madár egészen a hónap közepéig ott tartózkodott (15. hazai előfordulás). A hónap második hetében egy öreg rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) fogtak és gyűrűztek a Hortobágyi-halastavon (a fajnak ez a 18. előfordulása Magyarországon). Ugyanezen a héten a kardoskúti Fehér-tónál egy öreg hím fehérkarmú vércsét (*Falco naumanni*), a Hortobágyi-halastavon egy öreg terekcankót (*Xenus cinereus*), a miskolci Csorba-tónál két nászruhás kenti csértl (*Sterna sandvicensis*), a hortobágyi Pente-zugban egy öreg pásztorgémet (*Bubulcus ibis*), a Pátkai-víztárolónál pedig egy hím törpevízicsibét (*Porzana pusilla*) észleltek. Június közepén a Kis-

Balatonon (Balatonmagyarórnál) kettő, Sárbogárd közelében pedig egy hím törpevízicsibét (*Porzana pusilla*) hallottak; ugyanezen időszakban a tiszalipári Holt-Tisza árterében egy öreg pásztorgémet (*Bubulcus ibis*) láttak. A hónap harmadik hetében Fertőújlak közelében egy apácalúd x nyári lúd hibridet (*Branta leucopsis x Anser anser*), a köveskáli Kornyi-tónál egy világos színváltozatú törpesast (*Aquila pennata*), Nagyhegyes közelében (Új-hodály) egy öreg pusztai hantmadarat (*Oenanthe isabellina*), Kőszeg északi szélén (Nemezgyár) pedig egy immatur hím karmazsinpirókot (*Carpodacus erythrinus*) figyeltek meg. Június utolsó hetében Enese külterületén egy öreg hím vörösfejű gébicset (*Lanius senator*), Vértesboglár közelében (Boglártanya) egy világos színváltozatú öreg törpesast (*Aquila pennata*), Mezőberény központja felett egy havasi sarlósfecskét (*Apus melba*),

a csanyteleki Csaj-tónál pedig egy átrepülő subadult halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) láttak. A hónap legvégén a Dinnyési-Fertőnél egy öreg vörösfejű gébics (*Lanius senator*), Hajdúszoboszló közelében pedig egy világos színváltozatú törpesast (*Aquila pennata*) került szem elé.

Köszönet illeti a madarak – név szerint ugyan nem említett – megfigyelőit, hogy adataikat közkinccsé tették. Kérem, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Simay Gábor, e-mail: nomenclator@birding.hu). Az itt felsorolt adatok nagyrészt az érdekes megfigyeléseket közzétevő www.birding.hu, illetve a www.rarebirds.hu internetes oldalakról származnak.

Összeállította: **Hadarics Tibor**

Pusztai hantmadár
2015.06.20.
Nagyhegyes

© Szilágyi Attila

A színes gyűrűk nyomában

Kanalasgémek teelése Tunéziában

Madár-
gyűrűzés

© Pigniczki Csaba felvételei

AMADÁRVONULÁS az egyik leglátványosabb természeti jelenség. Különösen igaz ez a vízmadarak vonulására, hiszen a forgalmasabb vonulási útvonalakon egy-egy alkalmas megállóhelyen, vagy éppen az útvonal végállomásán, a telelőhelyen változatos fajösszetételű közösségek, lenyűgöző méretű, akár százezres tömegek verődhetnek össze. A természetvédelemnek egyik kiemelt feladata, hogy a vízmadarak fészkelőterületétől egészen a telelőterületekig megőrizze és fenntartsa a vizes élőhelyek hálózatát, amelyeket a vízmadarak által használt láthatatlan légifolyosók kötnek össze. Ha egyes természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű fajoknak biztosítjuk a megfelelő életkörülményeket, akkor több más

élőlénynek is kedvező életkörülményt teremtünk. Az ilyen fajokat „zászlóshajó-fajoknak” nevezzük. Ilyen faj a kanalasgém is, amelynek hazai gémtelpeken, színes gyűrűvel jelölt egyedeit összesen hat alkalommal volt lehetőségem tanulmányozni a tunéziai telelőterületeken,

ahol nemzetközi csapat tagjaiként végeztük a megfigyeléseket.

A kanalasgémek vonulása

A kanalasgémek különböző populációi térben eltérő vonulási útvonalat használnak, és a telelőterületeik is különböznek.

A Kárpát-medencében fészkelő kanalasgémek az olasz és a cseh populációk vonulásával mutatják a legnagyobb hasonlóságot. Ezek a kanalasgémek az elmúlt száz év gyűrűzési eredményei alapján elsősorban a Földközi-tenger medencéjében, Olaszországban, Görögországban, Törökországban, valamint az Észak-Afrikai partokon, a Nílus-deltától egészen Marokkóig telelnek. Egyes kanalasgémek megkísérlik a Szaharán át történő kockázatos átkelést, hogy a Száhel-övezet vizes élőhelyein,

A tunéziai teelés, valamint a hosszú vonulási út a kanalasgémeket megtizedeli, különösen a tapasztalatlan fiatalok esnek áldozatul. Valószínűleg a sikeres áttelelés szempontjából kritikus, hogy ősszel és télen a szárazföldeken megfelelő mennyiségű csapadék hulljon, hiszen az esőzések által bemosott szerves anyagok jelentős szerepet játszanak a sekély tengerek anyagforgalmában, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a halevő madarak számára megfelelő táplálék alakuljon ki. A teelés során a táplálékban gazdag területekről kiszoruló egyedek végzetesen lesóványodnak és elpusztulnak, vagy a falkákban vadászó kóbor kutyák végeznek velük. A fontosabb vizes

vagy épp a Nílus egyiptomi vagy szudáni szakaszán teleljenek. Kis mennyiségben a Kárpát-medencében is maradnak áttelelő egyedek, amelyek enyhe teleken akár sikeresek is lehetnek, míg a keményebb telek során legyengülnek és elpusztulnak. A legnagyobb kanalasgém-állományok Tunéziában telelnek. Tunézia optimális feltételeket nyújt nekik, és más vízmadarak számára is. A tunéziai vizes élőhelyeket az *adriai madárvonulási útvonalon* keresztül, a Nyugat-Balkán vagy Olaszország vizes élőhelyeinek érintésével érik el madaraink.

A kanalasgémek Tunéziában

Az országban jelentős mennyiségű kanalasgém telel, az AAO (Association Les Amis de Oiseaux – BirdLife Tunisia) téli felmérései alapján számuk a 4000 egyedet is elérheti. A gyűrűzési eredmények azt mutatják, hogy a legnagyobb számban a Kárpát-medencéből és Olaszországból érkeznek kanalasgémek ide, de fontos telelőterüle-

a cseh és a francia (Camargue) állományoknak is. Kis számban felbukkannak telelők a Duna-deltából (Románia), Görögországból és Hollandiából is, de ezeknek a populációknak nem Tunéziában vannak a meghatározó telelőhelyeik.

A kanalasgémek zöme szeptemberben és október elején éri el Tunéziát, majd február második fele és március első fele közt vonulnak el onnan. A legelső példányok az őszi vonulás során Tunéziát már júliusban elérhetik, tavasszal pedig a késve vonulók áprilisban még az észak-afrikai vizes élőhelyeken tartózkodhatnak. Az őszi vonulás sebességét jelzi annak a madárnak az esete, amelyet Magyarországon, majd Tunéziában, Djerbánál figyeltek meg: a légvonalban 1700 kilométeres távot hét napon belül tette meg. A fiatal kanalasgémek életük első egy-két évét akár teljes mértékben Tunéziában tölthetik, így Michael Smart jeles angol ornitológus az országot találóan a „kanalasgémek óvodájának” nevezte.

© Pigniczki Csaba felvétele

élőhelyeken keresztülvezetett nagyfeszültségű vezetéknek ütközve is több vízmadár, köztük kanalasgém is elpusztul. A Tunéziában is védett kanalasgémeket sajnálatos módon illegálisan lelövik, egyes becslések

víztározók – elsősorban Tunézia északi részén találhatóak. Ezeken a területeken az őszi vonulás idején a tenger felől érkező madarak rendszeresen megállnak hosszabb-rövidebb időre, hogy kipihenjék a megtett útjuk fáradalmait, a területen táplálkozva feltöltésük energiatakarékait, majd a többségük folytatja az útját dél felé. Ugyanakkor az itt megfigyelt kanalasgémek kisebb hányada már nem vonul tovább, hanem ezeken a területeken kezd telelésbe. Különösen fontosak a Cap Bon félszigetének víztározói, a fővárosban, Tuniszban a házakkal és ipari területekkel szinte teljesen körbeépített Lake

szerint évente akár száz madár is áldozatul eshet a vandalizmusnak.. A helyi természetvédelmi örök az AAO aktivistáinak segítségével rendszeresen fognak el orvvadászokat, akik ellen eljárást indítanak. Tapasztaltunk élőhely-pusztítást is, így tengerpart feltöltését, valamint tavacszás – homokdűnés terület beépítését is, mindkét helyen korábban rendszeresen pihentek kanalasgémek más vízmadarakkal együtt.

Telelőhelyek az országban

Tunéziában a kanalasgémek alapvetően kétféle vizes élőhelyen fordulnak elő: édesvizeken, illetve a tengerpartokon, különösen azokon a partszakaszokon, ahol jelentős ár-apály aktivitás észlelhető.

Az édesvízi területek – főleg

A kanalasgémek egymással összedolgozva, egy-egy nagyobb rajban mozogva hajtják a vizet, miközben figyelnek arra is, hogy a közelben lévő szomszédos táplálkozó csapatok esetleg sikeresebben zsákmányolnak-e; ha egy csapatnál látszik, hogy a halászat hevében szinte forr a víz, és a madarak szárnyukkal csapkodva, csőrükben szinte már a halat tartva szaladnak a zsákmány után, az nemcsak a kanalasgémeket, de a hozzájuk társuló egyéb fajokat is odavonzza a gazdagabb zsákmány reményében. Valamennyi halász közül talán a kanalasgémek a legsikeresebbek, így más fajok gyakran kísérelték meg, hogy a megfogott halaikat ellopják tőlük.

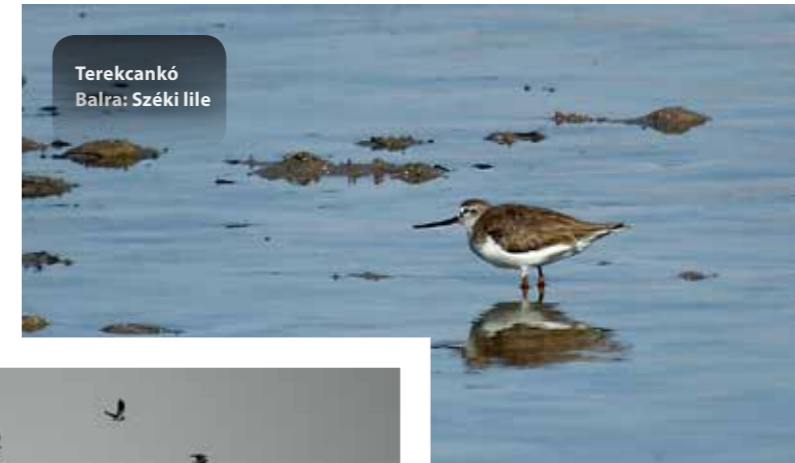
Tunis, valamint az Ichkeul Nemzeti Park is, de a tengerparti sós lagúnák szerepe is jelentős. Valószínű, hogy Algériában a hasonló jellegű vizes élőhelyeken is telelnek kanalasgémek, innen viszont alig érkeznek adatok.

Azok az egyedek, melyek tovább vonulnak dél felé elsősorban a Gabesi-öbölben telelnek. A Gabesi-öböl különlegessége az, hogy a Föld-

© Jemel Tahri

közi-tengeren szinte egyedülálló módon 1,5 – 2 méteres vízszintkülönbségek tapasztalható az apály és a dagály között. Így apály idején, naponta két alkalommal is terített asztal várja a vízimadarakat. A sekély vizű tengerpartokon

Terecankó
Balra: Széki lile

a kanalasgémek napnyugta körül különösen aktívvá válnak, és táplálkozásba kezdenek. Egy holdvilágos éjszakán megfigyeltük, hogy éjjel is aktívan táplálkoznak apály idején. Különösen fontos táplálkozó-területek az időszakosan vizes szállító folyók torkolatai, ahol a szárazföldről bemosódó szerves anyag miatt a tenger élővilága is gazdagabb. Apály idején a kanalasgémek nagyobb területen szétszóródnak, hogy a sekély tengervízben, vagy a visszamaradó tócsákban kisebb halakat, rákokat szedegessenek össze. A sekély vizű tengerekben táplálkozók esetén megfigyeltük, hogy lepényhalakat zsákmányoltak. Egy-egy nagyobb táplálkozó csapatuk 200-250 példányból áll. Közéjük gyakran társulnak kárókatonák, kis és nagy kócsagok, szürke gémekek, vékonycsőrű sirályok, illetve sárgalábú sirályok is.

Amikor a kanalasgémek jóllaknak, a vízben álldogálva gyakran tollászkodnak, pihennek, majd a dagály érkezésével a közös pihenőhelyre húznak. Ezek a pihenőhelyek lehetnek sekély vizű szélvédett tavacszkák a tenger mellett, vagy tengerparti homokdűnék, ahol gyakran szürke gémekekkel és nagy kócsagokkal közösen pihennek. Jelentősebb pihenőhelyek vannak Sfaxnál a sólepárlókon, a Kerkennah-szigeteken, a Kneiss-szigeteken, Gourine partjainál, illetve Djerbán, de tulajdonképpen Sfax és a líbiai Farwa-lagúnák között szinte bárhol lehet kisebb kanalasgém-csapatokkal találkozni.

Bíbicekkel együtt repülő lilebíbic

Tunézia – a telelő vízimadarak paradicsoma

Az ország vizes élőhelyei különféle vízimadaraknak biztosítanak téli menedéket. Nagy számban telelnek át récék elsősorban az északi részeken, közülük különösen fontos megemlíteni a globálisan veszélyeztetett márványos récét, a kékcsőrű récét és a cigányrécét. A sós vizű területeken több tízezer rózsás flamingó szűrőgeti a vizet, de a büty-

kös ásóludak száma is jelentős. Különösen az ár-apály zónában magas a telelő partimadarak száma: több tízezer havasi partfutó, több ezer széki lile, apró partfutó, piros lábú cankó és nagy póling fordul elő ezeken a területeken, de más fajok állománya is jelentős. Főleg a déli tengerpartok környékén a vékonycsőrű sirályok és a szerecsensirályok több ezres tömegei telelnek, míg északon kis számban a ritka korallsirályokkal lehet találkozni a téli időszakban. A megfigyelések során előkerült egy bíbiccsapatban egy lilebíbic is, észlelésünk a második bizonyított adata a fajnak Tunéziában, továbbá 2014-ben összesen négy terecankót észleltünk, ami jelzi, hogy a faj kis számban, de rendszeresen telelhet a tengerpartokon.

A kanalasgém színes gyűrűs jelölési programja fokozottan ráirányította a figyelmet arra, hogy a tunéziai vizes élőhelyek milyen fontosak a vízimadarak számára. Az AAO és a tunéziai állami természetvédelem által végzett alapos és szakszerű természetvédelmi munka eredményeként bizhatunk abban, hogy a vizes élőhelyek a rajtuk telelő több százezer vízimadarral együtt hosszú távon is megőrzésre kerülnek.

Pigniczki Csaba

Érdekes madármegkerülések

© Janusz Wojcicki

AZ ELMÚLT IDŐSZAKBAN a Madárgyűrűzési Központba beérkezett, kiegészített (gyűrűzési adattal együtt lezárt) megkerülésekből válogattunk. A külföldön gyűrűzött madarak adatainak kiegészítése rövidebb-hosszabb időt vesz igénybe, így jelen válogatásban is található néhány korábbi megkerülési adat, amelyeket az elmúlt hónapokban zártunk le. A gyűrűzők, megfigyelők, megtalálók vagy adatközlők neveit technikai okok miatt nem minden esetben és teljes terjedelemmel tudjuk feltüntetni. A közölt gyűrűzési összesítések tájékoztató jellegűek, a július végéig beérkezett adatok alapján készültek.

Fehér gólya

Idén is Németországban (Brandenburg) költött az a magyar ELSA (fekete műanyag, hatszögletű) gyűrűs fehér gólya, amelyiket 2009-ben fiókaként jelöltek (Benei Béla) Dabason. 2012-ben figyelték meg először a németországi fészken, majd az azt követő években is rendszeresen ott költött. Eddig 11 megfigyelési adatát regisztráltuk a hazai adatbankban.

Egy svéd ELSA gyűrűs fehérgólyát figyelték meg (Pellinger Attila) június közepén Mekszikópusztán (Fertőújlak), majd ugyanezt a példányt július elején Észak-Németországban, Rostock közelében is

azonosították. A madarat 2012-ben fiókaként gyűrűzték Svédország déli részén. Ez a negyedik svéd gyűrűs fehér gólya megkerülés itthon.

Egy hazai gyűrűs fehér gólya régi tetemét találták meg nyár elején, Csádban. A madarat 2010-ben fiókaként jelölték (Benei Béla) Tápiógyörgyén. Ez a harmadik, Csádban megkerült, magyar gyűrűs fehérgólya-adat a hazai adatbankban.

Szintén egy hazai gyűrűs fehér gólya régi tetemét találták meg idén májusban, a Krim-félszigeten, a tengerparton. A madarat 2012-ben fiókaként jelölték (Széplaki Imre) Nemesszalókon. Ez a fehér gólya első megkerülési adata a régióból.

Rétisas

Egy orosz gyűrűs rétisast figyelték meg (Tihanyi Gábor) tél végén, a Hortobágyon. A madarat 1997-ben jelölték Oroszországban, a Kola-félszigeten. Ez a példány korábban 2009 és 2010 telén is szem elé került a Hortobágyon. Jelenleg ez a második legidősebb gyűrűs rétisas a hazai adatbankban, az első 1988-ban gyűrűzték (Észtország) és 2007-ben figyelték meg, szintén a Hortobágyon (Nehézy László).

Halászsas

Április első felében egy halászsast fogtak és jelöltek meg (Kallocsa Béla) Nagybaracska közelében. A madarat júliusban a fészke közelében fogták

vissza Oroszországban, a Peipsi-tó mellett. A befogást azért kezdeményezték, mert észlelték a madár lábán a fémgűrűt. A sikeres fogást követően a magyar gyűrű mellé, a másik csüdjére egy színes jelölést is kapott.

Ez a második halászsasgyűrűzés Magyarországon, és az első, ami megkerült külföldön. Jelenleg összesen 65 külföldi gyűrűs madarat tar-

© Urmas Sella

© Kalocsa Béla

tunk nyilván a hazai adatbankban, amelyek itthon megkerültek, ebből 40 példányt Finnországban, 21 példányt Svédországban gyűrűzték.

Kék vércse

Május végén egy hazai színes gyűrűs kék vércsét figyelték meg Dél-Franciaországban (Dominique Cavey). A madarat 2014-ben fiókaként jelölték (Solt Szabolcs) Székkutas közelében. Ez az első magyarországi színes gyűrűs kék vércse megfigyelési adat Franciaországból. Egy hónappal később egy másik, 2014-ben Fábiánsebestyén közelében gyűrűzött (Palatitz Péter) példányt is megfigyelték Nyugat-Franciaországban (Christophe Mercier). Ezekon kívül egy archív adatot őrzünk, 1953-ban egy Természettudományi Múzeum által kibocsátott gyűrűvel jelölt kék vércse került kézre Korzikán.

Június második felében Svájcban is megfigyelték (Klaus Robin) egy itthoni jelölésű, színes gyűrűs példányt. A madarat 2014-ben fiókaként jelölték (Palatitz Péter) Hevesvezekény határában. Ez az első magyar gyűrűs kék vércse megkerülési adat Svájcból.

Szintén júniusban, Hollandiában is azonosították (Ruud Bouwman) egy színes gyűrűs kék vércsét, amit két héttel később Németországban (Szász-Anhalt) is megfigyelték (Martin Jordan). Ezt a példányt is 2014-ben jelölték (Solt Szabolcs),

© Christophe Mercier

Székkutas közelében. Ez az első magyar gyűrűs kék vércse megkerülése Hollandiában.

Gulipán

Július második felében egy fiatal, hazai színes gyűrűzésű gulipánt figyelték meg (Janusz Wojcicki) Dél-Lengyelországban (Opolei vajdaság), majd 3 nappal később itthon, a Ferencmajori-halastavakon (Szabó Máté). A madarat idén, június elején jelölték (Pigniczki Csaba)

© Janusz Wojcicki

© Pigniczki Csaba

Szabadszállás közelében. Ez az első hazai gyűrűs gulipán adata Lengyelországból. 2013-ban egy lengyel gyűrűs példányt figyelték meg (Balaskó Zsolt) itthon.

Gólyatöcs

Június második felében egy olaszországi színes gyűrűzésű gólyatöcsöt azonosítottak (Szűcs Péter) Szentés határában. A madarat 2006-ban, fiókaként gyűrűzték Észak-Olaszországban. Ez az ötödik olasz gyűrűs gólyatöcs megfigyelés itthon, és jelenleg ez a faj legidősebb gyűrűs példánya a hazai adatbankban.

Küszvágó csér

Egy hazai jelölésű, színes gyűrűs küszvágó csért figyelték meg június második felében Észak-Olaszországban (Isonzó delta). A madarat 2013-ban, fiókaként gyűrűzték (Pellinger Attila) Mekszikópusztán. Ez az első külföldön megfigyelt, magyarországi színes gyűrűs küszvágó csér a hazai adatbankban, egyben az első olaszországi, és a legnyugatibb adatunk. 2011-től ezidáig 889 példány, elsősorban fióka kapott színes gyűrűt Magyarországon (idén 141 példány az eddig beérkezett adatok alapján), ezek közül eddig 28 madarat figyelték meg belföldön.

Szalakóta

Autóval ütöttek el egy magyar gyűrűs szalakótát május közepén Bulgáriában. A madarat 2014-ben fiókaként, oduban gyűrűzték (Ludnai Tünde), Fülöpháza környékén. Ez a második szalakóta-meg-

kerülési adatunk Bulgáriából. 1996-ban egy Mezőcsáton, ugyanabban az évben jelölt példány került bolgár kollégáinknál kézre.

Partifecske

Július első felében egy izraeli jelölésű partifecskest fogtak (Bátty Gellért) Mocska közelében. A madarat 2013-ban gyűrűzték Izrael déli részén. Ez az első izraeli gyűrűs partifecske a hazai adatbankban. Korábban (1986) egy magyar gyűrűs példányt fogtak meg Izraelben, amit Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében jelöltek (Szép Tibor) egy évvel korábban.

Fitiszfüzike

Egy iskola ablakának ütközött egy hazai gyűrűs fitiszfüzike, június első felében, Svédország középső vidékén (Västerbotten). A madarat 2014 őszén jelölték (Lukács Zoltán) Fertőrákos közelében. Ez az első magyar gyűrűs fitiszfüzike megkerülési adat Svédországból. Eddig két svéd gyűrűs példányt fogtak vissza itthon, mindkettőt a Kolon-tavi Madárvártán (2000, 2002). Szintén júniusban, autóval ütöttek el egy másik példányt Finnországban. Ezt a madarat 2014 nyár végén Zamárdiban gyűrűzték (Jakus László). Ez az első hazai gyűrűs fitiszfüzike megkerülés Finnországban. Összesen három finn gyűrűs példány került meg eddig Magyarországon, az 1970-es, 80-as években. Kettőt visszafogtak, egyet autó ütött el itthon is.

Énekes nádiposzáta

Egy hazai gyűrűs énekes nádiposzáta ejtett el egy macska május végén, Dél-Lengyelországban (Alsó-sziléziai vajdaság). A madarat 2012 nyarának végén jelölték (Krúg Tibor) a Ferencmajori-halastavaknál. Ez az első hazai gyűrűs énekes nádiposzáta megkerülése Lengyelországban.

Kormos légykapó

Egy olasz gyűrűs, elhullott kormos légykapót találtak (Sipőcz László) Fehérvárcsurgó határában. A madarat 2011 tavaszán gyűrűzték Olaszországban (Capri szigetén). Ez a második olasz gyűrűs kormoslégykapó megkerülés a hazai adatbankban.

Karcza Zsolt

BirdLife Finnország

BirdLife Suomi – BirdLife Finland
 Alapítás éve: 1973
 Tag- és támogató létszám: 18 000 fő
 Folyóiratok: *Linnut* (negyedévente megjelenő kiadvány)
Linnut-vuosikirja (évente megjelenő beszámoló)

Postacím: BirdLife Finland
 Annankatu 29 A 16
 FIN-00100 Helsinki, Finland
 Telefon: +358 9 4135 3300
 Honlap: www.birdlife.fi
 e-mail: office@birdlife.fi

BirdLife

A BIRDLIFE FINLAND 30 finn madárvédő egyesület szövetsége. Célja a madármegfigyelés elterjesztése, a madarakkal kapcsolatos kutatások folytatása és a madarak, élőhelyük és a biológiai sokféleség védelme.

Finnországban szinte az összes terepi munkát a regionális egyesületek végzik. Tevékenységük közé tartozik még a havi összejövetelek szervezése, madarászturnák

vezetése, madárhatózás oktatása és egyéb oktatási tevékenységek, valamint táborok szervezése. A legtöbb egyesületnek saját folyóirata is van.

A madármegfigyeléseket a Tiira online adatbázison (www.tiira.fi) keresztül gyűjtjük. Ezt a rendszert a BirdLife Finland 2006-ban fejlesztette ki (jelenleg is továbbfejlesztjük), napjainkra több mint 21 ezer regisztrált felhasználója van, és már több mint 12 millió megfigyelést töltöttek fel a tagtársak. Ezek a megfigyelések a nemzeti és a nemzetközi madárkutatók, madárvédelem számára is nagyon fontosak.

A BirdLife Finland madárvédelmi munkája a madarokról, az élőhelyük állapotáról szerzett információkon alapul. Ezeket az információkat a hivatásos kutatók és a műkedvelő madarászok közösen gyűjtik.

A 97 Fontos Madárelőhely (IBA) mellett BirdLife Finland több mint 400 országos jelentőségű (FINIBA), továbbá több mint 700 olyan területi jelentőségű területre hívta fel a figyelmet, amelyek a fészkelő vagy a vonuló madarak számára nagyon fontosak. Tavaly felmérést végeztünk Finnország fő madárvonulási útvonalain, hogy a szélerőművek telepítésénél ennek eredményét figyelembe vehessék.

BirdLife Finland számos országos

madarász programot szervez, amelyekről az országos média rendszeresen hírt ad. A legnagyobb rendezvény a január utolsó hétvégéjén tartott Nagy Kerti Madármegfigyelés (*Pihabongaus*), amelyet 2006 óta minden évben megrendezünk. Ez a nagyközönségnek szánt programunk egyre sikeresebb, idén már 15 ezer kertben 23 ezer megfigyelő vett rajta részt.

A Tornyak Harca (*Tornien taisto*) május elején egy tréfás magasles-csapatverseny, ahol a csapatok azon versenyeznek, hogy 8 óra alatt melyik toronyban látják a legtöbb madárfajt. Ez a verseny 1994-ben kezdődött, és az utóbbi időben már évente több mint 300 madármegfigyelő tornyot foglalnak el a madarászok. Egy másik országos rendezvény a Gyerekek Madármegfigyelő Hete május végén, valamint a júniusban Költőláda Megfigyelés. Mindegyik rendezvényen nagyon szívesen vesz részt az országos média is.

A BirdLife Finland által működtetett boltban (www.lintuvaruste.fi) optikákat, madárhang-lemezeket, madarász felszereléseket vásárolhatnak meg az érdeklődő természetbarátok.

Jan Södersved

© Jan Södersved felvételei

Úgy tartják, hogy az őszi és a tavasz átmenet a természet folytonos ciklusának két csúcspontja: a nyár és a tél között. Nézzük meg, hogy miféle dolgok kezdődnek el ősszel!

A madáretetési szezon kezdete.

A csillagászati őszi szeptember 23-án kezdődik, és december 22-ig tart. Szeptember 23-án a napsugarak 90 fokos szögben érik az Egyenlítőt - aznap a nappalok és az éjszakák hossza bolygónkon egyforma: ez az őszi napéjegyenlőség időpontja. Utána a nappalok tovább rövidülnek az északi félgömbön.

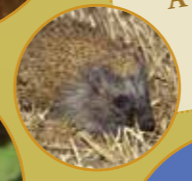

A tanév.

A fák őszi színes lombkoronája. A fák nagy része ősszel ledobja lombkoronáját, hogy a téli fagyokban nehegy szomszár haljanak; előtte kivonják leveleikből a fontos alkotórészeket, ez pedig csodálatos színeket eredményez.

Sok rovarévi madár ősszel áttér a magas cukortartalmú bogycok fogyasztására. A téli álmat alvó állatok pedig igyekeznek mostantól megfelelő menedéket keresni.

A vonuló madarakra jellemző a vándorlás előtti hízókéúra: sok zsírt halmoznak föl testükben, hogy legyen energiájuk a hosszú úthoz, míg mások repülőizmaik méretét is jelentősen növelik. Ősztől mi is szívesebben fogyasztunk tartalmasabb ételeket (gondolj csak a bundás almára vagy a hortobágyi húsos palacsintára).

Kezdődik a sütőtök szezonja! Ötlek a felhasználásához: a héját kivájcva töklámpást készíthetünk, a magjait megszáritva a madaraknak szórhatjuk vagy megpirítva megehetjük, sült tökkel, sütőtökrém-levcssel pedig elkápráztathatjuk az egész családot.

Madármentők

A fővárosi állatkertben működik a Magyar Madármentők Alapítvány.

Avarégetésben megperzselt sünik, fészekből kiesett madarak, elgázolt vagy mérgezett állatok egyaránt számíthatnak a segítségre.

Évente 1000-1500 sérült kisállat kerül a madármentő-állomásra, ennek zöme madár, de süni, mókus, denevér is kerül ide rendszeresen. A teknősök, kígyók és a nagytestű állatok, mint pl. a gólyák, sasok, nagy baglyok az állatkert másik részében kapnak orvosi segítséget.

1. Házi veréb
2. Rozsdafarkú
3. Málnafecske
4. Mókus
5. Füstifecske
6. Fekete rigó
7. Süni
8. Vörös vércse
9. Denevér
10. Kuvik

„Nyáron főleg madárfiókáink vannak, rengeteg fekete rigó, széncinege, rozsdafarkú, harkály, fecske, sarlósfecske, sárgarigó, kakukk kerül be hozzánk. Sokszor találkozunk üvegnek ütközött madárral, és kutyák-macskák által megcsócsált madárral is. Jelenleg egy kuvikunk is van, amelyiknek el van törve a lába, őt megműtötték, és velőürszegecsléses módszerrel kapsolták össze a törött csontot; most pihen, valószínűleg meg fog gyógyulni teljesen. Van karvaly, 14 vörös vércse, abból 12 hamarosan elrepülhet. Ezek mindegyike fióka korban került be és már felnőttek. Hozott anyagból dolgozunk, csupa olyan madarunk van, amelyek segítségre szorulnak – mondja Papp Noémi, a madármentő állomás egyik munkatársa, – tavaly például volt egy szalakóta fióka, amelyiknek a lábára és a nyakára bálamadzag tekeredett; az MME munkatársai vették észre az odúellenőrzéskor. A madárka időben került hozzánk, a felépülése után szabadon engedték az élőhelyén.”

A házban üvegfalon keresztül figyelheted meg a dolgozók munkáját: a beérkező állatok fogadásakor minden adatot lejegyeznek: a segítségre szoruló állat megtalálási körülményeit és annak az adatait, aki bevitte az állatot a mentőhelyre. Az állatok megfigyelése, az etetés, itatás, a röpdék, boxok, dobozok tisztítása folyamatos munkát ad az itt dolgozóknak. Nyáron főleg árva, a fészekből kipottyanó madárfiókák érkeznek, ezeket óránként etetni kell. Nyár vége felé és ősze letelején, a madárvonulás elején a gyors, erős lehűlés rengeteg madarat gyengít le, ilyenkor sarlósfecske és a fecskék dömpingje várható. A sarlósfecske-mentés roppant nehéz, mert sokuk nem fogad el csipeszből enni valót és még rosszabb állapotba kerülnek. Mivel nagyon rövid lábak, hosszú, keskeny szárnyak jellemzik őket, a földről nem tudnak elrugaszkodni. Gyakran elég, ha az úttesten ülő madarat a kezünkbe véve nyújtott tenyérre megemeljük, és úgy már el tud rugaszkodni a levegőbe.

Madarakon kívül ősszel leginkább sünöket hoznak be a jóakaró állatbarátok. Vigyázat! Ez a segíteni akarás nagyon sokszor szükségtelen, sőt káros: a bevitt sünök nagy része teljesen egészséges. A kis sünök nem szorulnak a megmentésünkre, hiszen hívó hangjukra hamar ott terem anyjuk, és bízunk kell abban, hogy a megpillantott idei születésű állatka ösztönösen a helyes módon fog téli álmokra szenderülni. A sünik ősszel biztonságos, fagymentes helyre húzódnak, száraz falevelekkel bélelve ki kuckójukat. Tavasszal fejezik be téli álmukat, ekkorra ellenük le a nőtények is. Minden évben sok olyan sünt teletet át az állatkert, melyek tévedésből kerültek be ősszel, és az időjárás már nem engedi meg a visszaengedésüket. Van egy szabad röpdé erre a célra, szalmával almozva, ahol mindennap kapnak enni, ha felébrednének. Idén olyan jól sikerült a teletetés, hogy tavaszra két anya lekölykezett a teletetés folyamán, illetve sokkal jobb húsban voltak, mint amikor elrakták őket. A sünök vizsgálata eléggé nehézkes, hiszen a kb. 15 000 hegyes tüske hatékony védelmet ad nekik a „macerálás” ellen. A mentőállomás munkatársai ezért kirakják a vizsgálóasztalra a sünt és megvárják, míg megmozdul. Szakértő szemmel megállapítják, hogy rendben van-e a süni mozgása, ép-e a teste. Ha részletesebben kell vizsgálni, az állatorvosok elviszik a rendelőjükhöz és elbódítják. Ilyenkor szépen ki tudják „csomagolni” az állatot. A bekerült állatoknak körülbelül a felét sikerül meggyógyítva visszaengedni, a másik fele vagy elpusztul, vagy ha a természetben már nem lenne önállóan életképes, bemutatónak kerülnek a fővárosi állatkertben vagy másutt.

Falco – a madárvédő kutya

Természet-
védelem

© Morvai Szilárd

KÖZEL KÉT ÉV telt el Falco „A parlagi sas védelme Magyarországon” (LIFE10NAT/H/019) elnevezésű LIFE-projekt keretein belül kiképzett méreg- és tetemkereső német juhászkutya munkába állása óta. Azóta 14 megyében összesen 265 keresést hajtott végre a kutyás egység az ország területén, ami több mint 1000 gyalogosan megtett kilométert jelent. Az egység alkalmazása már a kezdeti időszakban nem várt eredményeket hozott. Rögtön az első éles helyszínelés során egy gazdálkodó által bejelentett ragadozómadár-pusztulás kivizsgálásakor a természetvédelmi őrszolgálat a terület gyalogos bejárása során öt mérgezésben elpusztult madarat talált. A nap folyamán a kutyát alkalmazva ez a szám 28-ra nőtt, amelyből két fokozottan védett kerecsensólymot a föld alá elásva talált meg a kutya. A folyamatos terepi ellenőrzések és helyszínelések során a kutya arra a szintre jutott, hogy szinte minden elpusztult állat tetemét és a kritikus

vegyszerek jelenlétét is jelzi. Ennek köszönhetően a két év során Falco kutyánk több mint 1500 elpusztult állatot és mérgezett csalétket talált meg, amelyből 103 találat egyértelműen valamilyen bűncselekménnyel kapcsolatos, 34 további tetem esetében pedig feltételezhetően szintén bűncselekmény állhatott a háttérben. A megtalált tetemek között van az idén februárban mérgezésben elpusztult, korábban Remény névre keresztelt, mesterségesen keltetett – majd pótszülők által felnevelt – tojó parlagi sas is. A helyszínelés során Remény megtalálási helyétől másfél kilométerre előkerült a mérgezett csalétek, majd egy másik mérgezésben elpusztult fiatal parlagi sas és egy róka teteme is. A kutyás keresések eredményének, és a projektben partner Nemzeti Nyomozó Iroda egyre kiterjedtebb nyomozásainak köszönhető, hogy közel tíz év után ismét több mérgezéses eset

© Morvai Szilárd

kapcsán történt házkutatás, valamint megalapozott vádemelés a feltételezett elkövetőkkel szemben.

A keresések alkalmával nemcsak ragadozómadarak, hanem más, természetvédelmi szempontból szintén jelentős fajok is előkerültek, mint például vidra és vadmacska teteme is, amelyek előfordulását így sikerült bizonyítani az adott területen. Ám olyan eset is előfordult, hogy

© Balogh Gábor

szakembereinek munkáját segítheti a Magyarországon élő farkasok szőr- és hullatéknyomainak megtalálásával, amelyek segítségével a kutatók különböző vizsgálatokkal egyedileg azonosíthatják a hazánkban élő példányokat. Ezzel még nincs vége az új feladatoknak, hiszen nemcsak emlősök és madarak szorulhatnak segítségre. Hazánk egyetlen teknősfaja, a védett mocsári teknős tojásos fészekaljai számtalan ragadozó, legfőképp rókák és borzok fosztják ki, csökkentve – sokszor pedig teljesen megakadályozva – a fiatalok kikelési esélyét (erről szól részletes cikkünk jelen lapszámunkban a 39–41. oldalon – a szerk.). A jövőbeli tervek között szerepel a teknősfészkek kutyával történő megkeresése, majd ragadozók elleni védelemmel ellátása, így biztosítva a kisteknősök biztonságos kikelését a tojásokból.

Falco még élő, fészkekből kiesett vércsefiókákat talált egy vadrózsabokor tövében, amelyeket a megtalálás után a természetvédelmi őrszolgálat tagjai sikerrel helyeztek vissza a leszakadt fészkek helyére kirakott műfészkekbe.

Egy speciális keresés alkalmával egy farkas illegális kilövésének helyét sikerült megtalálni, a menekülés és sebzés során hagyott vér-, hús- és szőrnyomok alapján, a tetem megtalálása után egy hónappal. Az említett eset kapcsán Falco az idei évben új területeken is bizonyíthat. A Szent István Egyetem Vadvilágmegőrzési Intézetének

© Morvai Szilárd

© Deák Gábor

© Mórocz Attila

© Fatér Imre

© Deák Gábor

Amikor Falco épp nem mérgezett csalétket és tetemet (vagy élő állatot) nyomai után nyomoz, gyakran megfordul iskolákban, különböző rendezvényeken és a Jászszági Sasközpontban, hogy bemutassa a kutyás egység munkáját, és felhívja a figyelmet a ragadozómadár-mérgezéses összetett és súlyos problémájára.

Az elért eredmények mutatják, hogy az illegális mérgezéses esetek felkutatásának igen hatékony módszere a keresőkutyák alkalmazása. A projekt ideje alatt sikerült az illegális pusztítás problémáját pontosan detektálni, megállítani és visszaszorítani a projekt hazai

helyszínein, amely regionálisan az állomány emelkedését is okozta. Célunk, hogy a hazai természetvédelemben több bevethető, megfelelően kiképzett keresőkutyás egység is működjön, amelyek nem csak a bűncselekmények felderítésében, de akár a védett természeti értékek monitorozásában is nagy segítséget nyújthatnak. A kedvező magyar tapasztalatok alapján már a környező, hasonló problémákkal küzdő országok is tervezik kutyás keresőegységek létrehozását, amelyben a magyar szakemberek segítségére is számítanak.

Deák Gábor

Érdekes fészkelések

LAPUNK ÚJ SOROZATAKÉNT az érdekes, a szokásos helytől vagy időszaktól eltérő fészkeléseket kívánjuk bemutatni, esetleg érdekes fészkekanyagokat használó párokról szeretnénk hírt adni. Nagyon fontos ezeknek az eseteknek a közreadása, mert egyrészt ezzel felhívjuk mások figyelmét ezekre a jelenségekre, másrészt sohasem tudhatjuk, hogy amit látunk, találunk az egy elszigetelt jelenség-e, vagy egy változás első lépése, aminek követése érdekes és hasznos lehet. Kérek ezért minden madarász olvasót, hogy ha érdekes fészkeléssel találkozik, készítsen róla – ha lehetséges – felvételt, és küldje el címemre az esetről szóló beszámolóval együtt, annak érdekében, hogy azt közreadhassuk. Köszönettel: Haraszthy László (haraszthyl@gmail.com)

Madártani
tájékoztató

Fekete rigó decemberi fészkelése Nagyváradon

Nagyváradon tömbházunk első emeleti ablakában egész nyáron mályvák virágoztak. 2014. december 28-án a fagy elől beszedtük a virágosládákat, és legnagyobb meglepetésünkre az egyik ládában fekete-rigó-fészkek volt, benne 2 tojással. Gondoltuk, hogy ott maradtak és ki tudja, mióta vannak ott, hiszen egy hónapja már nem locsoltuk a mályvákat. Am ahogy beszedtük a ládát, megjelent a két-ségbeesett rigó, és keresni kezdte a fészket. Ekkor egy nagyobb cserépbe tettük a fészket, és kitéttük az ablakpárkányra. A rigó gyorsan elfoglalta azt. December 30-án már 3 tojás volt a fészkekben, amelyeken éjszaka a tojót ült, de nappal elhagyta azokat. 31-én 4 tojás volt a fészkekben. Aznap -14 C volt éjjel, ezért a rigó sajnos magára hagyta a fészket.

Bogdán Ildikó

Szajkó fészkelése mesterséges odúban

2015. május 18-án a Vértesboglár határában lévő Sas-tanyai odútelep ellenőrzését végeztem. A közel 11 méteres magasságban kihelyezett „D” odú tetejének felnyitásakor eddig még sosem látott kép fogadott. Nagyon rendezett fészkek volt az odúban, apró vékony gyökerekből és vesszőkből állt, benne öt – csukott szemű – fióka tátogott, amelyek nyitott csőre feltűnő piros volt. Akkor még bizonytalan voltam abban, hogy mik lehetnek, viszont 10 nap múlva megnéztem újra az odút, ekkor már egyértelműen látszott, hogy szajkó költött ebben az odúban. Az odú alapterülete 20x25 cm, magassága 35 cm, a bejáró nyílása pedig 10x10 cm volt.

Szalai Gábor

© Szalai Gábor felvételei

Barázdabillegető fészkelése mezőgazdasági gépekben

2015. június 27-én a csákvári Százados-tanyán észrevettem, hogy egy már több éve nem használt bálázógépből egy barázdabillegető repült ki, majd a következő pillanatban egy másik, táplálékkal a csőrében odaszállt. Sajnos akkor nem tudtam megnézni a fészket, viszont pár nap múlva, amikor visszamentem, hogy megnézzem mi is van ott valójában, a fészket már üresen találtam.

A kirepült fiókák ott repkedtek a tanya udvarán. A történet ekkor kezdett csak érdekessé válni. A fészket kiszedtem és nézegettem, mikor a gépkezelő munkatársaim szinte dicsekedve újságotlák, hogy ők olyan fészket találtak, amiben még tojás is volt, mikor szétszedtek egy traktort. Kérdések sora után kiderült, hogy ez a traktor május végén a bálázó mellett állt nagyjából 2 hetet. A traktor fülke alatt a sebességváltón volt a fészkek,

Haraszthy László

amit csak a szétszedés után vettek észre. Ha utána számolunk, akkor még nagy valószínűséggel kijelenthetjük, hogy mindkét fészkelést azonos pár kezdte, de a traktor elmozdítása, és szétszedése miatt tönkrement a költés után egy másik mezőgazdasági gépet választott költőhelynek.

Szalai Gábor

Barázdabillegető muskátli ládában

A Csákvár melletti Fornapusztán található ún. Dohányos ház bejárati ajtaja melletti ablakokban muskátli ládák találhatóak. A virágokat, amelyeket szinte folyamatosan ér a tűző nap, rendszeresen öntözik. Ennek ellenére 2010-ban az egyik ládában barázdabillegető telepedett meg. A fészket június 11-én találták meg, amikor abban már egy-két napos fiókák voltak, melyek később sikeresen kirepültek.

Szántóföldek, mint a hősármány (*Plectrophenax nivalis*) telelőhelyei

© Bajor Zoltán

TÉLI MADÁRVENDÉGEINK KÖZÖTT nagy népszerűségnek örvend a csinos küllemű hősármány. Varázslatos hangulatot áraszt, amikor a látszólag élettelen, kihalt pusztában megvillannak a fekete-fehér szárnyminták és jellegzetes prüttyögő hangot hallatva felrepülnek az addig a szikpadkák közötti vakszik sötétű növénykeit csipegető hősármányok...

© Serfőző József

Hazánkban a megfigyelések zöme a védett szikes pusztákról származik, mégsem tekinthető kizárólagosan pusztai fajnak. Talán nincs is olyan megyénk, ahol legalább szórványos megfigyelés ne született volna, mégpedig néha egészen meglepő helyeken. Néhány

kiragadott példa: szántóföld, halastógát, útpadka, balatoni sétány (Siófok) és móló (Szántód), szeméttel (Debrecen), szélerőműpark (Nagyigmánd), sziklagyp (Várpalota), bazalt- (Monoszló), dolomit- (Kőszárhegy), mészkő- (Bélapátfalva) és kavicsbánya (Kiskunlacháza)...

Nem pusztai telelőhelyek Magyarországon

Jelen tudásunk szerint hazánkban csak két olyan, szikes pusztáktól távoli hely van, ahol a hősármányok téli felbukkanása rendszeresnek mondható, mindkét terület szántóföld. Az egyik Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a Taktaköz és Harangod nevű kistájak

© Kovács Norbert

vidéke, a másik Fejér megyében, Székesfehérvár határában a Sörédihát nevű kistáj déli vége. A jókora földrajzi távolság dacára a tapasztalatok érdekesen egybecsengenek, következtéseink talán az ország más részein is kamatoztathatók, és nem is csak a hősármánnyal kapcsolatban.

Serfőző József madarásztársunk 1997-ben Tiszalúc és Hernádnémeti közötti gyepektől távol, szántók közötti dűlőn találkozott hősármányokkal. E két falu határában évenként keresztül újra és újra rájuk bukkant, megfigyelés-sorozatáról a Madártávlat 2004/1. számában írt fényképes cikket. A tapasztalatok alapján a borsodi madarászok más környékbéli falvak szántóit is kutatni kezdték, megdöbbentő eredménnyel. Tizenkét falu harmincöt határánál 117 alkalommal kerültek elő hősármányok, egyetlen kivétellel mindig nagytáblas szántóföldi környezetben. Az adatok zöme hét településről származik (Tiszalúc, Taktaharkány, Hernádnémeti, Böcs, Gesztely, Sóstófalva és Újcsanás), egy-egy alkalommal bukkantak fel Abaújszántó, Felsőzsolca, Megyaszó és Taktaköz határában. (A már említett kivétel Firmánszky Gábor régi megfigyelése: a hősármányok

© Kovács Norbert

egy erdős medencében, gyepek között vezető dűlőúton tartózkodtak.)

A 2009. december 29-ével kezdődő székesfehérvári megfigyelés-sorozat egy viszonylag rövid dűlőszakaszra és annak környékére korlátozódik, ahol a 2010/2011-es telet kivéve minden évben találkoztunk hősármánnyal, eddig legalább húsz alkalommal (a tartósan időző madarak megfigyelését is beleszámítva). A Fejér megyei terepmadarászok közül már többen tudatosan keresik a „Hősármányos-dűlőn” a fajt, ami idén január 28. és február 15. között különösen szép eredményt hozott. Fontos megemlíteni, hogy délebbre, a Mezőföld dűlőin, szántóin is előkerültek a hősármányok (Agárd, Perkáta), de ilyen klasszikus telelőhelyet a megye más részén egyelőre nem ismerünk.

A telelőhelyek intenzív, nagytáblás szántóföldi művelés alatt álló területek, ahol a szántók kopárságát faszorok, erdősávok nem szakítják meg. A hősármányok fő élőhelyei a mezőgazdasági táblák közötti dűlőutak, különösen azok a szakaszok, melyeket madárkeserűfű (*Polygonum aviculare*) borít. Pillanatnyilag ez az igénytelen, gyakori, taposást jól tűró növény tűnik a dűlőkön tanyázó hősármányok elsősorú tápnövényének. Dokumentált táplálék mindkét megfigyelésben az őszi búza levele,

illetve a vadkender (Fejér), a katáng, a disznóparéj, a kipergett cirok, a laboda- és muharfajlek magja (Borsod-Abaúj-Zemplén). A szántó legszélén levő mély osztóbarázdában elég gyakran látható, feltehetően a szél által odahordott apró magvakat csipegeti. Kedveli a dűlőúti pocsolják környékét is. Kovács Norbert érdekes megfigyelése, hogy szívesen ül rá a kisebb hófoltokra pihenni, tollászokdni.

© Serfőző József

A legkorábbi érkezés dátuma október 24. (Székesfehérvár), a legkésőbbi megfigyelés március 4. (Hernádnémeti). Borsodban a 117 megfigyelésből 34 a magányos madár, 32 a 2-9 példányos, 25 a 10-49 példányos csapat. Az igazi tömegek is jellemzőek itt: 11 alkalommal a száz példányt is meghaladta a csapat mérete; a legnépesebb gyülekezetet Zákány Albert 2012 februárjában egy tiszalúci ciroktarlón találta (392 pd.). Székesfehérváron az elsőként megfigyelt hősármánycsapat a bizonyító fotók tanúsága szerint 79 példányból állt. Később sokáig csak magányos madarakat, esetleg 3-6 példányos

csapatot láttunk. Idén februárban magányos madár és kis csapat (max. 4 pd.) mellett újra volt két számjegű mennyiség: ifj. Cserna Zoltán két átrepülő csoportban összesen 53 (35+18) hősármányt észlelt a megszokott dűlő fölött; a kisebbik csapatot ugyanazon a napon Pinczési Dóra és Váczi Violetta is látta.

A szántóföldi telelőhelyek „titka” – lehetséges magyarázatok

Fátlanság: A hősármány a nyílt térségek madara, a nagytáblás szántók kultúrsvitavag-jellege számára kifejezetten kedvező. Érdekes ellentét húzódik itt: nem halogatható feladat a szántóterületek változatosabbá tétele erdősávok, faszorok, bokrosok telepítésével, hiszen így fajok százainak, köztük madarak tucatjainak létesíthetünk élőhelyet. Ugyanakkor ez negatívan érinthet egy-két, a jelen állapotból hasznát húzó madárfajt, a hősármányon kívül például a mezei pacsírtát.

Háborítatlanság: Egy szántóföld az év semelyik szakában nem nevezhető zavart élőhelynek. A nagy területteljesítményű gépek rövid ideig tartó jelenlétét még a félnék fajok (parlagi sas, kerecsensólyom) is egykedvűen tűrik. A késő őszel befűződő szántások után pedig valóban csak a legkritikább esetben kell a hősármányoknak emberi zavarást elszüntetniük.

Természetes ellenségek hiánya: Székesfehérvári tapasztalat, hogy a kistestű énekesek közül télen a kopár szántók belsejébe csak néhány pintyfaj merészkedik, azok is ritkán és sosem tömegesen. A kis sólyom számára tehát a szántó nem nyújt terített asztalt. Vannak ugyan adatai és a kopár fátlanság nagyon is megfelel az igényeinek, mégsem gyakori. A madarak zöme (mezei veréb, citromsármány) az erdőszélek közelében, a biztos búvóhelyek mentén csoportosul, ahol a karvaly is felfelbukkan, őt azonban beljebb már zavarja a fák hiánya. A hősármány tehát nincs több veszélynek kitéve, mint a szikes pusztákon.

Vonulási útvonalak: Elméletileg nem zárható ki, hogy a hősármányok a két telelőhelyet hagyományos vonulási útvonalakon közelítik meg. Ilyen volna a Hernád völgye, amit a Kárpátok átrepülése után követnek

a madarak, illetve a Móri-árok, ami természetes „folyosó” a Fertő tó környéki szikesek és a Kiskunság között.

Céltudatos keresés: Nem szabad elhallgatni, hogy a magyar madarászok döntő része csak akkor megy ki a szántóföldekre, ha valaki látott ott valami ritkaságot. A „hősármányos szántókon” azonban egész évben tudatosan keressük és figyeljük a madarakat, sokszor gyalogosan vagy kerékpárral. Ennek a lassabb, de alaposabb módszernek is köszönhetőek azok a váratlan ajándékok, melyek némileg ellentmondanak a kopár, sivár, élettelen szántókról alkotott általános véleménynek.

Akinek van ideje és módja, az november és február között nézzen szét néhányszor a lakóhelye közelében levő szántókon és dűlőutakon, különösen a síkságokon és az alacsonyabb dombvidékeken. Kerülje a faszorokat, bokrosokat, sövényeket, próbálja felkutatni a legnyíltabb útszakaszokat, ahol a keréknyomok között vagy a dűlő szélén madárkeserűfű nő.

Pusztai és tundrai fajok a szántókon

A borsodi és a fejéri szántók közötti legérdekesebb párhuzamot abban látom, hogy egy sor „pusztainak” vagy „tundrainak” elkönyvelt madárfajt figyeltünk meg szántóföldi környezetben. Ha jobban belegondolunk, ez logikus is, hiszen a tundra és a szikes puszták között az

egyetlen hasonlóság a fátlanság és az alacsony növényzet, ami egy száz hektáros lehántott tarlóra vagy elmulasztott szántásra is ugyanúgy igaz.

A legizgalmasabb madártani „csemege” a 2011 elején Abaújszántó határában tartósan időző havasi fülespacsirta, amely február 1-én egy hősármány társaságában szedegetett egy szántó legszélő barázdájában. A téli énekeseknél maradvány a borsodi területeken viszonylag jellemző a sárgacsőrű kenderike, erről a fajról Székesfehérvárról egy bizonytalan megfigyelésem van csupán.

Mindkét megyében láttak havasi liléket, a legmagasabb borsodi példányszám megegyezik az egyetlen fejéri csapatával (14 pd.). További lilealakúak az arany- és ezüstlile, a kis- és nagy póling, a bibic, illetve átrepülve piroszlábú-, szürke- és réti cankó.

Ma már egyik tájegységben sem fészkel a kék vércse, vonuláskor azonban fel-felbukkan (Borsodban jóval gyakrabban). Ugyancsak látni néha pusztai- és vörösfarkú ölyvet is. Legféltehetőbb ragadozóink számára a szántó potenciális vadászterület, legalábbis erre utalnak a parlagi sas, rétisas, kerecsensólyom

© Kovács Gergely Károly

és vándorsólyom megfigyelt példányai. Általános jelenség, hogy a téli szántókon gatyás ölyv és kékes rétiheja telel, olykor a kis sólyom is felbukkan, a réti fülesbagolynek pedig egy-egy adata van mindkét területről.

A Madáratlasz Program (MAP) remélhetőleg „ráveszi” majd a madarásztársadalmat, hogy a kiválasztott UTM-négyzetek művelés alatt álló részein is körülnézzenek. Tapasztalataim szerint azonban a szántóknak éppen a fészkelő madárvilága a legszegényebb, a székesfehérvári „hősármányos” körzetben a tényleges táblákon mindössze hat faj (barna rétiheja, fűrj, fácán, búbos- és mezei pacsírt, parlagi pityer) költ. A 10 km²-es szántóföldi mintaterületen ugyanakkor már a 110-et is meghaladja az összesített fajszám. Ízelítő a fentebb már felsorolt „pusztai” madarakon kívül: halászsas, sárszalonna, szecsen-, hering- és kis sirály, lappantyú, kucsmás billegető, léprigó, énekes nádiposzta, csuszka, csicsörke.

Köszönetnyilvánítás

Ez az írás több madarász tapasztalatait és eredményeit igyekszik összegezni: Béres István, Firmánszky Gábor, Losonci László, Serfőző József, Zákány Albert (Borsod-Abaúj-Zemplén), illetve ifj. Cserna Zoltán, Járosi Adrienn, Kovács Norbert, Nagy József, Pinczés Dóra, Staudinger István, Ujj Barbara, Váczi Violetta, Varga György (Fejér). Köszönetemet fejezem ki azoknak is, akik a madarászoldalra az élőhely megjelölésével töltöttek fel hősármányadatokat. Ezek az információk nélkülözhetetlenek voltak a faj legkülönlegesebb megfigyelési helyeinek összegyűjtése során.

Kovács Gergely Károly

Nagy bukók „óvodái” a Dunakanyarban

Magyarországon bizonyítottan továbbra is csak a Dunakanyar területén fészkel a nagy bukó, másutt (nagyobb vizeinken) jellemzően téli vendég.

Alapvetően odúlakó, bár nálunk inkább facsonkokon, összedőlt fűzek ágai között költ. A fiókák

Egy-egy tojó általában néhány (5-7) fiókát vezet, de mivel a felnevelési siker nagyobb, ha tömeget alkotnak, ezért „óvodákat” hoznak létre.

Az idei évben egy ilyen nagyobb (37 fiókát csoportosító) óvoda keletkezett, amelyet elsőként Visegrád mellett észleltünk május közepén.

vadászik. Ekkorra ez a csapat már csak 31 tagot számlált, néhányan leváltak róla (6 madár „különködött” Visegrádnál, míg a maradék Zebegény és Szob magasságában mozog). Érdekes módon a predációs nyomának nincs komoly nyoma (azaz

(hasonlóan más vízimadarakhoz) fészekanyagok, azaz a kikelést követően kiugrálhatnak és önálló életet élnek (persze a felnőttek felügyelete mellett).

A mellékelt fotó júliusban készült, s az „óvoda” egyik legnagyobb tagját mutatja be; egy már felnőtt méretű fiatal, amely társaival együtt a partmenti sekély vizeken

nyomtalanul nyom), pedig a dolmányos varjak gyakorta próbálkoznak egy-egy fiókát elcsípni...

Selmecezi Kovács Ádám

Vadlesen fészkelő szürke gémelek

A FEJÉR MEGYEI PÁTKAI-VÍZTÁRÓZÓN idén tavaszra a 2014 végi csapadékos időjárás és a Zámolyi-víztározóból történő vízátvezetés folytán szokatlanul magas vízállás jött létre. Ennek következtében a partimadár-vonulás csaknem teljesen kimaradt, más fajok azonban jól jártak a vízbőséggel. Évek óta nem észleltünk ennyire sok vöröshasú unkákat, egy partmenti előtött kaszálórét fölött napközben fattyúszerkökök vadászgattak, egy júniusi éjjelen

pedig törpevízicsibe szólt. Ehhez a réthez közel több nádolt is van, ahol a mély víz kedvező állapotokat teremtett a gémféléknek. A kora tavaszi időszakban legalább 5 helyen észleltem nagy kócsag fészkeképítésére, költésére utaló jeleket. Szürke gémelek is építettek fészket, állományukat 2-3 párra becsültem. A zöld nád felnövése miatt később már nem tudtam nyomon követni a költések sikerét.

A legnagyobb nádas szélén évek óta áll egy vaddisznóles. Az idén ember számára megközelíthet-

len építményen tavasszal többször is láttam nászruhás szürke gémet álldogálni, de annyira lekötötte a figyelmemet a nádszálakon átszelő gémelek, kócsagok keresése, hogy a vadlest csak pihenőhelynek véltem. Mire alaposabban megvizsgáltam a nád fölül legalább fél méterrel kiemelkedő lest, a madarak már szép nagy (és egyre vastagodó) gallyfészket építettek a padlóra. A költés kissé elhúzódtott, június közepén még a fészkekben álldogáltak a fiókák, ám a július 8-i nagy vihar már nem tehetett kárt bennük. Ilyen „kulturákövető” gémfészkelésről eddig nem hallottam.

Kovács Gergely Károly

Útban a zöld főváros felé?

TAVASSZAL PÉCSETT a Nagy Imre utcai lakosok egy része a vetési varjak fészkeinek leverése érdekében petíciót nyújtott be a város önkormányzatához. A madarak jelenléte elviselhetetlen volt számukra. Az önkormányzat ezt követően kérelmezte a természetvédelmi hatóságnál a frekvenciát helyeken történő fészkek eltávolítását. A feladatot költési időszakban kívánták elvégezni, amikor még tojások és fiókák voltak a fészkekben. A hatóság ebbe nem ment bele, csak a fiókák kirepülése utáni időszakra engedélyezte a fészkek leverését. Az engedély birtokában az önkormányzat a Nagy Imre utcai fészektelepeken és a Berek sétány környékén kb. 160 fészket távolított el a hónap folyamán.

A fészkek leverése a pécsi állomány kb. 32%-át, a megyei állomány kb. 18%-át érintette.

Szakmailag megkérdőjelezhető, hogy a természetvédelmi hatóság miért ilyen nagyszágrendben engedélyezte egy védett madárfaj fészkeinek eltávolítását.

Úgy tűnik, hogy sem a város vezetése, sem a természetvédelmi

hatóság nem tanult a múlt hibáiból:

A) 2011-ben a Nagy Imre utca északi végénél lévő kiserdőt a szükséges engedély birtokában kivágták (helyén bevásárlóközpont épült). Itt korábban 160 pár varjú fészkel, különösebb problémát nem okozva a környéken lakóknak. A varjak az erdő kivágását követően bezúdulnak a Keszüi út – Berek-sétány – Nagy Imre utca közötti területekre.

B) 2012-ben a Berek-sétány környezetében élők kérték az ott található fészkek eltávolítását.

Ez meg is történt, melynek hatására a varjak még jobban szétszóródtak, s főleg a Nagy Imre utca egyes pontjain telepedtek meg nagyobb számban.

C) 2015-re a Nagy Imre utcában viszonylag kis területen két népeesebb (60-80 pár) kolónia jelentette a fő problémát, ugyanakkor a varjak ismét nagyobb számban (27 pár) jelentek meg a Berek-sétány környékén.

Biztosra vehető, hogy a mostani durva beavatkozás sem oldja meg a helyzetet. A varjak nem fognak kiköltözni a városból, mert bőven van még számukra fészkelésre

alkalmas fa, ugyanakkor a rengeteg hulladéknak köszönhetően a táplálékuk egy része is biztosított. A fészkek leverése eredményeként jövőre még nagyobb területen szóródnak szét, s városvezetésnek küldött újabb petíciót nem háromszáz, hanem több ezren írják alá.

Pécs Európa zöld fővárosa szeretne lenni. Ehhez azonban nem elégséges a szelektív hulladékgyűjtés vagy a belváros tisztán tartása, hanem sok egyéb tényező mellett a környezettudatos gondolkodást is magában kellene foglalnia. Ennek egyik eleme többek között a varjak jelenlétének elviselése is, mert a kialakult helyzetről nem ezek az élőlények tehetnek. Hogyan lehet zöld főváros egy olyan település, ahol a madarak fészkeinek leverésével akarják biztosítani a lakosság kényelmét? Ahol előbb-utóbb majd megcsönkített fasorok torzítják az utcaképet? Ahol a lakosság a saját szemtelenségével éppen azoknak a madaraknak a megtelepedését segíti elő, melyektől szabadulni akarna? Ahol lépten-nyomon kutyapiszok csúfítja a köztereket? Még sorolhatnánk!

Bank László

Szalakóták nyomában

Objektív
előtt

MÁJUSBAN SOKSZOR BARANGOLTAM őzet keresve, több-kevesebb sikerrel, de nem is ez a lényeg. Ugyan tudtam, hogy még korai, mégis hiányoltam azt a jellegzetes „dallamsort”, amit a „kékcsóka” (vagyis a szalakóta) ad ki, amikor revírt foglalt. Az odújuknál semmi mozgást nem tapasztaltam, csak seregélyek serénykedtek arrafele. A faszoron néma csend ült. Kedvem szomorúra fordult. Lehet, hogy meg sem érkeznek ide ezek a csodás madarak?! Kezdtém kételkedni – mígnem egy júniusi vasárnap megcsillan a napfényben a szalakóta türkizkék tollruhája, amint felettem húzott el.

Szikla gurult le szívemről: hát végre megjöttek!

A fotózáshoz kiszemelt helyszínen a beszállókat már régen előkészítettem, az odút kitararítottam az új lakók számára – így rajtam már szinte semmi sem múlt... Bár amolyan törpe-magaslest is akartam

eszkábálni a jobb fotózási szög miatt, de ezzel elkéstem, így annak elkészítésébe már nem fogtam bele: fészkelési időben csak semmi kopácsolás!

A technika egyszerű... Sötétben érkezés, gyors bebújás a széklesbe, kis szendergés – aztán lehet drukkolni, hogy a madár használja-e a beszállót...

A területen a gazda nem kaszáltatta le az aljnövényzetet, így tele volt embernyi bogáncsbokrokkal a környék. Madaraim eleinte nem jól tolerálták a széklest, de idővel oldódott a feszültségük – nagy megkönnyebbülésemre. Jöttek tehát az első tesztfotók.

A hajnali fény jó irányból jött, de eleinte a madarak elég „lusták” voltak. Persze a zsákmányállataik sem mozognak hajnalban. Ezért a szalakótaszülők a legszebb megvilágításban sosem voltak aktívak.

Számos alkalommal ültem a lesben a költési időben, és sok érdekes jelenetet láttam. Különösen érdekes volt, amikor egy „betolakodó” páros

is az odú körül ólalkodott. Volt gurgulázás rendszeresen! Meg kergetőzés... Pláne, amikor az egyik idegen madár az odú tetejére ült...

A beszálló nem volt túl magasan, így fel kellett szemmagasság fölé emelni az állványt a jó háttérhez.

Közben a beszálló vége erodálódott. A tehenek voltak a ludasok, de amúgy is megérett az ág a cserére.

Számos alkalommal egyből az odúra szálltak a madarak – így jöhettek a röpképek...

Nem vagyok elégedett ezekkel a fotókkal. Jövőre biztosan megemelem a lest, legalább egy méterre...

Már egy új beszálló volt kint, mikor az erős szél az egyik bogáncsbokrot a beszálló alá fújta. Ekkor újabb, érdekes környezetű képeket sikerült készíteni. Erős fények voltak már, de ez léptetett a következő fokozatra.

A következő alkalmakon igyekeztem úgy fordítani az ágot, hogy minél több bogáncs kerüljön a kompozícióba. Volt olyan nap, amikor egyáltalán nem ültek rá, de volt olyan is, amikor percekig időzött valamelyikük az ideális helyen.

Vége az egyik hajnalon megkegyelmeztek nekem a madarak: már a negyedik alkalommal ültem kint folyamatosan, kezdtem teljesen kimerülni, amikor végre zsákmánnyal érkezett az egyikük, és a beszállón landolt. Kicsit kapkodtam ugyan, de nem kellett volna, hiszen ott maradt egy darabig...

Volt úgy, hogy csak zsákmány nélkül jött, csórt tisztogatni...

Aztán már állóképeket is kompozáltam.

Összegzésként: Volt olyan nap, amikor nagyon jó mozgás volt és volt olyan, amikor szinte semmi.

A madarak ritkán voltak aktívak, míg nem lett kelően meleg a reggel. Az esetek 99%-ban zöld lomb-szőcskével etettek. Egyszer láttam mezei pockot is az egyik szülőmadár csőrében, de akkor sajnos nem ült a beszállóra a madár...

Reggel 6-tól 8-ig zajlott a fő etetés, utána óránként egyszer jöttek az odúhoz.

A tojó nem aludt fiókákkal, de minden hajnalban megérkezett és bement egy órára melegíteni a kicsiket. Aztán ő is etetett.

Az általam figyelt költőpár 2 fiatalat röptetett ebben az évben.

Fantasztikus élmény volt megfigyelni ismét ezeket a különleges madarakat. Jövőre új tervekkel készülök – ezekhez végre megtaláltam egy másik páros költőhelyét is...

Jakab Sándor

© Jakab Sándor felvételei

Az itató esti vendégei

© Horváth Ábel felvételei

Citromsármány
Lent: Erdeiegér

NAPNYUGTA UTÁN az erdőben gyakran hallani az énekesmadarak csiripelését, de ezek az apró lények a természetben úgy eltűnnek a szem elől, hogy a legtöbb ember fel sem figyel rájuk, és nem sejtik, hogy e madarak még akár éjszaka is vadásznak azért, hogy fiókáikat megetethessék. A nyári forróságban ráadásul a madarak gyorsan megszomjaznak, ezért – mint azt megtapasztalhattam – még a sötétség beállta után is látogatják az erdőben épített madáritatómat.

Egyik este arra gondoltam, kinézek az erdei itatós lesembe, hogy megnézzem, milyen madarak járnak inni, fürdeni. Elképesztő élmény volt látni, hogy este is egymást váltogatják a különféle fajok a víznél. Főleg vörösbegyek, fekete és énekes rigók jöttek inni. Egy ideig csak néztem őket, aztán neki-láttam a fotózásnak. A gépembe beépített vaku villanására a legtöbb madár egyből elrepült, ezért majdnem az összes képen egy-egy kitárt szárnyú madár volt látható. A rigó-

kon és vörösbegyeken kívül egyszer egy erdeiegér is megjelent. Arra a dióra jött oda, amit előző nap szórtam ki a mókusoknak. Leg-alább őt nem izgatta a vaku villanása, csak tömte magába a diót...

Ahogy a fény fogyni kezdett, egyre nehezebbé vált az élesség beállítása, így végül sok életlen madárfotóval és rengeteg élménnyel tértem haza.

A legközelebbi alkalommal már felkészültebben várakozhattam

Fiatal vörösbegy
Jobbra:
Énekes rigó
Felette:
Vörösbegy
Lent:
Fekete rigó

a madarakra. Először is az itató végében lévő mohás fát kicseréltem fekete kövekre, így a madarak környezete sokkal jobban beleolvadt a fekete háttérbe, és sokkal jobban kijöttek így a tollazat színei is. Mindemellett két kis zseblámpával megvilágítottam az itatót, ellenfényel, meg egy nagy zseblámpával telifénnyel. A madarak így kevésbé féltek a vaku villanásától, mivel már egy eleve kivilágított helyre szálltak, és így az élességet is könnyebben be tudtam állítani.

Az egyik alkalommal szerencsére egy citromsármány is leugrott a vízhez inni. Az első exponálásra egyből elrepült, de nem sokkal

később ismét ott volt az itató szélén, és elkezdett inni. Másodsorra már figyeltem arra, hogy csak akkor exponáljak, amikor a csőre a vízben van, így nem annyira félt, és hagyta magát fotózni. Nagyon örültem neki, hogy leszállt, mert még azóta sem mutatkozott újból az itatónál. Naplemente után egy órával volt általában a legnagyobb aktivitás. Innentől kezdve, este tízig megállás nélkül érkeztek a madarak. Egyszer még két énekes rigó verekedését is végignézhettem este. 22 óra után általában már csak a denevérek kapkodták a szúnyogokat a les körül, így általában 23 óráig ültem a fotótémákra várva.

Mindenesetre ebben a témában még sok újdonságot látok, és remélem, sikerül még több tapasztalatot szereznem az éjszaka eltöltött ücsörgéseim során.

Horváth Ábel

Európa legjobbjai között a rákosivipera-védelmi program

Ami nem madár

© Orbán Zoltán

JÚNIUS ELEJÉN Brüsszelben részt vettünk Európa legnagyobb környezet- és természetvédelmi seregszemléjén, a Green Week-en. A rendezvényt szervező Európai Bizottság meghívására vettünk részt az eseményen, hiszen ismét Európa 5 „legjobb” (Best of Best) természetvédelmi projektje közé választották a rákosivipera LIFE+ projektünket. Ismét – ez a szó egyszerre sugall valami rutinszerűt és magától értetődőt, pedig ezt az elismerést kivívni egyszer is hatalmas tett. Nem is tudom, hogy van-e még ilyen téma Európában, aminek sikerült ismételni és újból a „legjobbak” között szerepelni. Egy ilyen díj átvételekor érdemes megállni és visszatekinteni, mire fel is érdemeltük ki ezt a méltatást.

De mielőtt belekezdenénk az eredményeink sorolásába, egy gondolatot szeretnénk megosztani. Némi örömként vegyült örö-

munkatársaival és szakértőivel folytatott beszélgetéseink során. Az aggodalom tárgya az EU természetvédelmi munkájának alapját jelentő

hordozza a keretrendszer jövőbeni gyengítésének fenyegető lehetőségét. Saját példánkon szeretnénk megvilágítani, hogy a gyakorlatban

© Bajor Zoltán

milyen lehetőségeket és eredményeket nyertünk az EU-tagsággal és a Natura2000 Hálózat kijelölésével.

A 2004-ben elindított első LIFE-projekt lehetőséget biztosított számunkra, hogy a rákosivipera visszaszorulásáért felelős tényezőket a maguk komplexitásában kezeljük. Ez azt jelenti, hogy meg tudtuk kezdeni a faj zárt téri tenyésztését a 24. órában, miközben folytattuk a meglévő állományok és élőhelyek monitorozását, új élőhelyeket hoztunk létre, amivel nem csak a faj elterjedési területét tudtuk növelni, de a hosszútávon káros felszabdaltságát is csökkentettük ezeknek a gyepterületeknek. A szakmai munka mellett tudtunk időt és energiát fordítani a céljaink és eredményeink minél szélesebb körű kommunikálására is, aminek köszönhetően jelentősen nőtt a téma társadalmi ismertsége és elfogadottsága. Az Élőhelyvédelmi Irányelv volt az alapja ennek a munkának, hiszen ebben kiemelt helyen került felsorolásra ez a számunkra oly fontos faj. Esetünkben a természetvédelmi irányelvek is segítettek rávilágítani a figyelmet egy valós problémára, aminek a megoldásához forrásokat is rendelt az Európai Bizottság és a Magyar Állam. A LIFE pályázati rendszer nélkül energiáink valószínűleg ma is a faj eltűnésének tehetetlen dokumentálásában merülnek ki. Viszont a támogatásnak köszönhetően a rákosiviperán kívül más védett vagy védelemre szoruló természeti értékek is nyertek a komplex gyep-társulások helyreállításával, így elvitathatatlannak nevezhetjük a rákosiviperát úgynevezett „esernyő-faj”-nak, amelynek védelme önmagán túlmutató, pozitív hatásokkal jár.

A két LIFE-projekt összköltségvetése 2,5M EUR, tehát kb. 750M Ft volt. Ez hatalmas összeg, amit nem mind az MME költött el, hanem a projekt partnerek által végzett munkák költségét is tartalmazza. Mivel a direktívák kritikusai sokszor növekedéspárti és haszonelvű érvekkel támadnak, ezért megpróbáltuk érzékelteni, hogy ez a természetvédelmi „befektetés” – a díjakon kívül – milyen megtérülést tud felmutatni.

Kezdjük ott, hogy a projekt kezdetekor 500 becsült egyedszámú állományhoz képest a Rákosivipera-

© Halpern Bálint

Rákosiviperák – a születés pillanataiban

védelmi Központ évtizedes működése során mintegy 2100 rákosiviperát tenyésztettünk, akik közül ki is bocsátottunk már 400 egyedet a természetes élőhelyeikre. A fokozottan védett faj 1 000 000 Ft-os eszmei értékével számolva ez mintegy 2 milliárd Ft természetvédelmi érték, amiből 400 millió Ft-nyi kikerült az élőhelyre.

A Kiskunságban helyreállítottunk 39 ha gyeptet és megvásároltunk 61 ha földet. Ez piaci érték-

ben 33M Ft, de ha hozzávesszük a rajta található természetvédelmi értéket, akkor a 10-szeres érték is alulbecsülne ezt. A Hanságban megvettünk 19 ha földet és helyreállítottunk – cserje- és inváziómentesítéssel – mintegy 400 ha gyeptet, létrehozva egy közel 1 600 ha-os „gyep-rezervátumot”. Természetvédelmi értékbecslésre itt nem vállalkoznánk, de a kiskunságihoz hasonló hektáronkénti számokkal lehetne becsülni.

© Orbán Zoltán felvételei

Miközben nagyon komoly természetvédelmi munkát végeztünk, párhuzamosan próbáltuk a program céljait és eredményeit ismertetni a nagyközönséggel. Ennek keretében csak a Viperaközpontban

hattak. Bécsben, a Schönbrunni Állatkertben 6 millió látogató szemlélhette meg kiállított viperáinkat. Tehát csak ebben a két állatkertben 8,5 millió embert sikerült elérni a témával, de állandó információs

Viperák násza
Lent:
Már 400 nálunk született kis vipera került kibocsátásra a természetes élőhelyekre

4100 látogató járt az 5 évben és további 35.000 látogató volt a vándorkiállításainkon és előadásainkon. Ezek a programok ingyenesek voltak, de ha mellérendelnék egy átlagos 1000 Ft-os belépő árát, akkor 40M Ft-nyi összeget kapnánk.

Mindeközben a Fővárosi Állat- és Növénykertben becslések szerint 2,5 millió ember látta az interaktív kiállításunkat, akik közül 512 000 látogató a kiemelt rendezvényekre állított standjainkkal is találko-

zó táblákkal és rendezvények idején standjainkkal 10 másik magyarországi állatkertben is jelen voltunk.

Az Observer Media számaiból extrapolálva, a projekt 5 évében produkált 528 média-megjelenés összesen 36M elérést produkált. Ezeknek a megjelenéseknek az elméleti hirdetési értéke 300M Ft, ami kb. 1M EUR. Az interneten közzétett kisebb és nagyobb filmjeink összesített elérése 326 000 volt a projekt időszakában. Ezek a számok is mutatják, hogy

amíg piaci alapon ilyen ára lehet ennyi ember elérésének, addig a természetvédelmi témával gyakorlatilag „ingyen” be lehet kerülni a médiába, ami hatalmas fegyvertény.

Nehéz lenne összesíteni ezeket a számokat, de talán sikerült érzékeltetnünk, hogy a befektetett pénz többszöröse az a fajta rövidtávú megtérülés, ami közvetlenül a projekt(ek) időszakában kimutatható. Meggyőződésünk, hogy a hosszútávú hatások pedig még sokszoros megtérülést hoznak, hiszen például a Viperaközpontban a biológiai sokféleség fogalmával megismerkedő tanulókból, remélhetőleg sokkal környezettudatosabb fogyasztók, gazdálkodók vagy majdani döntéshozók lesznek.

A direktíva gyakorlati végrehajtásából az MME és partnerei, így végeredményben hazánk is jelesre vizsgázott, hiszen immár másod-

szor választották be a fajjal foglalkozó projektünket Európa 5 legjobb természetvédelmi projektjei közé. Talán a pozitív példánk is segít megérteni, hogy nem az irányelvek gyengítése, hanem a keretrendszer lazítása a megoldás, hanem a célkitűzések jobb és hatékonyabb végrehajtására kéne törekedni európai szinten. Ami pedig a program jövőjét illeti? Három a magyar igazság!...

Halpern Bálint

A mocsári teknős védelme

© Bajor Zoltán

A MOCSÁRI TEKNŐS sokak számára ismerős faj, szinte mindenki látta már valahol. Ugyan védett élőlény, de talán könnyűnek tűnő észlelhetősége miatt, általánosan gyakorinak tekintjük. Azonban ha konkrét kérdések merülnek fel az állományaival kapcsolatban, akkor ritkán tudunk rá pontos válaszokat adni. Ezt a problémát is orvosolandó a 2014-es évben meghirdettük az „Év hullője: a mocsári teknős” programunkat. Ez nem azt jelentette, hogy korábban nem foglalkoztunk komolyan a témával, de ekkor láttuk elérkezettnek az időt, hogy a szélesebb tagság, illetve a laikus nagyközönség számára is bemutassuk a fajjal kapcsolatos fontosabb védelmi intézkedéseket, és ahol lehet, lehetőséget is biztosítsunk számukra az aktív közreműködésre. Tavaly már komoly szakmai eszköztárral rendelkezünk, ami lehetővé tette számunkra a tervünk végrehajtását.

A pénzügyi eszköztárunk is kedvezően alakult, hiszen az MME Helyi Csoportjai az ún. MME Belső Pályázaton pályázhattak a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásából befolyt összegre – a témához kapcsolódó rendezvények és események lebonyolítására.

Végeredményben 11 Helyi Csoport kapott ilyen formában működési támogatást – színesítve a madárvédelmi tevékenységüket. A szakmai és anyagi támogatásnak köszönhetően országszerte több mint 25 előadás és vezetett túra koncentrált az „Év fájára”, 1000 résztvevő feletti összlétszámmal.

Az év elején elkészítettük a fajt és a programot bemutató szórólapot, amelyet az MME Helyi Csoportjaihoz el is juttattunk. Ezen kívül a szakmai anyagból készített ismeretterjesztő előadásunkat, illetve a mocsári teknőst és a hazai vizekben előforduló, idegenhonos teknősfajokat bemutató képvalogatásainkat elérhetővé tettük a honlapunkon. Az előadásokhoz és egyéb rendezvényekhez elkészítettünk 3 könnyen felállít-

Ragadozók által kifosztott teknős-fészkek

© Halpern Bálint

© Göcző Gabriella

A modern technika a teknősök kutatását és védelmét is segítheti
Jobbra: A teknős-fészkeket védő rács jelentősen növelheti a sikeresen kikélt utódok számát

ható posztert, úgynevezett „roll-up”-ot, amelyek a mocsári teknősön és az idegenhonos teknősfajokon kívül a Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztályt és az Országos Kétéltű- és Hüllőtérképezés honlapot ismertetik.

Az MME sikeres jelvényadomány programjának új elemeként elkészültek a mocsári teknőst ábrázoló tűzzománc kitűzők! A kitűzőkhöz 500 Ft-os pénzádomány ellenében a közreműködő partnereknél lehet hozzájutni, illetve önkéntes munkával lehet kiérdemelni. Ha valaki további „mocsári teknősös” relikviákra vágya, akkor jó hír, hogy az MME Boltban megvásárolhatja az „Év Hüllőjével” ékesített pólót, bögrét vagy hűtőmágnest is!

A fiatalabb korosztályok számára Szakosztályunk rajzversenyt hirdett, amelynek eredményeit az iskolaév zárásával hirdettük ki, „Év hüllője” relikviákkal jutalmazva a győzteseket és helyezetteket.

Kezdeményezésünk sok esetben „külsős” szervezeteket is megmozgatott. Így jutottunk el például a Wekerlei Kultúrázba, ahol előadásokon kívül interaktív standokkal is próbáltuk bemutatni a hazai kétéltű- és hüllőfajokat, valamint a védelmükre tett intézkedéseinket. Nem

Tehetségnapot hirdettek. Beszámolójuk szerint „ez a nap nem csak azért különleges diákok, tanárok és szülők számára, mert együtt ünneplik meg az egész évben elért eredményeket, hanem mert egész nap izgalmas versenyek, logikai játékok, csapat sportok, táncház várja őket.

© Halpern Bálint

csak Budapestre hívtak, hanem például kaptunk meghívást Tordasról, a helyi általános iskolától, ahol alsós és felsős osztályoknak is tartottunk előadást.

A legfigyelemreméltóbb kezdeményezés a budapesti XIII. kerületi Számítástechnikai Általános Iskolától jött, akik interaktív - foglalkoztatóinkat is felhasználva

A gyerekek feladata volt, hogy erre a napra készítsenek az év állatairól egy rajzot vagy festményt illetve egy kisplasztikát. Nagyon izgalmas, kreatív munkák készültek, amiből aztán kiállítást rendeztek. A legnépszerűbb állatnak a mocsári teknős bizonyult, dobogós helyen végzett a keleti sünn is, de volt olyan osztály, amelyik a tűzokot szavazta meg legszebb állatnak.”

Egy idegenhonos faj, a királyteknős

A 2010 óta működő Országos Kétéltű- és Hüllőtérképezés Program honlapján (<http://herpterkep.mme.hu>), tehát a Herptérképen számos adatot sikerült összegyűjtenünk a faj elterjedéséről. A cikk írásakor 1690 mocsári teknős adatpont található a Herptérkép adatbázisában, amelyek közül 974-et rögzítettek 2014 év eleje óta, bőven megkétszerezve az addigi pontjaink számát. Ezen túlmenően a hobbicélú tartásból kiengedett idegenhonos teknősfajok előfordulásáról is egyre több adat gyűlt össze – jelenleg 156 idegenhonos teknős adatponttal rendelkezünk.

A faj szaporodóhelyeiről is érkeztek hasznos megfigyelések a honlapunkra, de az elmúlt évek során néhány mintaterületen sikerült eredményeket is elérni a tojásrakásra használt helyek felderítése, illetve a tojáspredáció mértékének számbavétele és lehetséges visszaszorítása terén. A Svájci Hozzájárulás által finanszírozott „Fenntartható természetvédelem magyarországi Natura 2000 területeken” projekt támogatásával megvalósított vizsgálataink révén pontosabb képet kaptunk egy jelentős mocsáriteknős-állomány szaporodási sikerét befolyásoló tényezőkről. Az Ipoly-mentén található állomány szaporodóhelyén az elmúlt két évben feljegyeztük a megtalált mocsáriteknős-fészkeket, és az érintetlen fészkeket megkíséreltük acélrácsok alkalmazásával megvédeni a ragadozóktól. A predátorok azonosítására a nyomok elemzésén túl kameracsapdákat is rendszerbe állítottunk. A tojásrakás május közepe és július eleje között zajlott, és általában a késődelutáni/koraesti időszakban jelentek meg a nőstények a területen, így sokszor a fészket az éjszaka mozgó ragadozó „azon melegében” ki is ásták. Eredményeink azt mutatják, hogy általában rókák és borzok a felelősök a teknősfészkek kifosztásáért, ami évről évre a 200 feletti teknősfészek 90-95%-át érintheti. Ezekben a fész-

Néhány kép rajzpályázatunkra érkezett művekből. A képek készítői: Fülöp Dorottya, Gál Edina, Panna, Kalmár Viktória, Menyhárt Réka, Taricska Viktor, Márk, Németh Brúnó

kekben átlag 9-10 tojás héjmaradványát találtuk meg, tehát a megfelelő predátor-kontrollal évente legalább 2.000 kisteknős kikéltése lenne elősegíthető. A kifosztott fészkek megtalálása nem igényel komolyabb felkészülést, viszont az érintetlen fészkek azonosítása sok esetben nehéz. Ilyen célra nyomkereső kutya betanítása nagy segítség volna, amit a jövőben tervezünk. Az érintetlenül megtalált fészkeket 3x3 cm-es lyukméretű 50x50 cm-es acélrácsokkal meg lehetett védeni. Érdekes tapasztalat volt, hogy a kisteknősök nagy része a fészkekben kikelt állapotban áttelelt, és csak rákövetkező év március-április során bújtak ki. A 2014-ben ilyen formán megvédett fészkekből összesen legalább 200 kisteknős kelt ki és jutott el a legközelebbi víztestig.

A hazai víztestekben előforduló idegenhonos teknősökkel kapcsolatos viszonyunk 2015-ben új, aktívabb dimenzióba lépett. A Rákos-menti Mezei Őrszolgálat és a Fővárosi Önkormányzat munkatársai megkeresésére idén kezdtük a Naplás-tó mentesítését a nemkívánatos jövevényektől. Spanyol kollégák által kifejlesztett és tesztelt módszerrel, úgynevezett napozóhely-csapdával kezdtünk bele a nem kis feladat végrehajtásába. Az első félév végéig összesen 58 ékszerteknőst távolítottunk el, akik nagy része a Fővárosi Állat- és Növénykertbe került. A domináns vörös- és sárgafülű ékszerteknősök mellett királyteknősök, hieroglifás ékszerteknősök és kínai csíkos teknősök kerültek eddig elő a tóból. A sikereinken felbuzdulva tervezzük az akció kiterjesztését a környező víztestekre is, illetve gondolkodunk egy régiós vagy akár országos program elindításán is.

Remélem sikerült érzékeltetni, hogy bár nagyon sok a teendő, amihez jól jön minden segítség, de nem hiábavaló a sok munka, hiszen viszonylag rövid távon láthatóak a pozitív eredmények. A fészkekből kibúvó kisteknősök látványa pedig mindenkit megerősít, hogy érdemes a védelmükért dolgoznunk.

Halpern Bálint

V. Balatoni Hattyú Road Show

© Lóki Csaba

A 2015. AUGUSZTUS 13-14-ÉN megtartott Balatoni Hattyú Road Show (HRS) keretein belül összesen 106 bütykös hattyú került befogásra, amelyek közül 92 példány volt gyűrűtlen. A 10 állomást magában foglaló rendezvényen összesen 413 érdeklődő követte nyomon a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület munkatársainak, önkénteseinek és gyűrűzőinek munkáját. A legtöbb madarat Balaton-szárszón (17 példány) és Siófokon (17 példány) sikerült meggyűrűzni. Összesen 14 gyűrűs madarat fogtunk vissza, amelyek közül nyolcnak már volt színes gyűrűje, így ezeket leolvasás után azonnal el is engedték. A megfogottak közül 6 hattyú csak fémgűrűt viselt, ők most kaptak színes gyűrűt is elengedés előtt. Ezek közül két madár lengyel gyűrűt viselt, a jelölési adatokat időközben megküldte a Gdanski Madárgyűrűzési Központ. Az egyiket 2012-ben Alsó-Sziléziában, az Odera folyónál, a másikat pedig 2009-ben a Lódzi vajdaság-

© Hornyák Szilvia

ban gyűrűzték. A megfogott madarakon kívül 31 színes gyűrűs példányt azonosítottunk a HRS helyszínein. A gyűrűsen megkerült, visszafogott vagy megfigyelt) bütykös hattyúk nagy részét a Balatonon gyűrűztük a korábbi években, de a Velencei-tavon jelölt madarak közül is azonosítottunk egy példányt. A megkerült madarak között volt egy 2005-ben jelölt példány, amit ezidáig 113 alkalommal figyeltek meg itthon és külföldön. Egy másik példányt 2000-ben jelöltek Horvátországban, és most figyeltük meg 18. alkalommal. Összesen 3 horvát gyűrűs madarat azonosítottunk a két nap alatt.

A Hattyú Road Show-k eredményei számokban:

HRS	Gyűrűzés	Visszafogás	Megfigyelés
2011	48	6	65
2012	59	29	36
2013	73	5	70
2014	76	7	104
2015	92	14	31
Összesen	348	61	306

Két olyan madarat tartunk nyilván a madárgyűrűzési adatbankban, amelyekkel minden eddigi HRS-en is találkoztunk. Mindkettőt a 2011. évi akciónk során jelöltük, Keszthelyen. Az egyiknek 65, a másiknak 22 megfigyelési adatát regisztráltuk napjainkig.

A HRS-eken gyűrűzött bütykös hattyúk közül eddig a Balatontól legtávolabb megfigyelt példány Ukrajnában (Netyisin) került szem elé a gyűrűzést követő év februárjában. Ezt követően, nyáron ismét a Balatonon látták, de abban az évben Balatonbogláron ismeretlen okból elpusztult.

A HRS-eken eddig meggyűrűzött 348 bütykös hattyúról még évekig, akár évtizedekig érkeznek adatok a hazai Madárgyűrűzési Központba.

Karcza Zsolt – Szinai Péter

© Hornyák Szilvia

© Lóki Csaba

A Budapesti helyi csoport 2015. évi II. féléves programja

ELŐADÁSOK

Október 14.
Galápagoson, a földi paradicsomban
– Kocsis Zsuzsa előadása

November 11.
Madarászat az USA déli államaiban
– Lendvai Csaba előadása

December 9.
A Budapesti helyi csoport idei eredményei – Bajor Zoltán előadása

TEREPI PROGRAMOK

Október 3-4.
Európai Madármegfigyelő Napok a Naplás-tónál

November 14.
Vadlúdvonulás a Dinnyési-fertőn

December 13.
Téli madarászat az Óbudai-szigeten (vasárnap)

ÉLŐHELYKEZELÉSI PROGRAMOK

Szeptember:
Felsőrákosi-rétek,

November:
Homoktövis Természetvédelmi Terület

AZ ELŐADÁSOK HELYSZÍNE:

A Magyar Természettudományi Múzeum Semsey előadóterme (Budapest, VIII. ker. Ludovika tér 2-6). Az előadások előtti megbeszélések 18 órakor, a vetítések 18 óra 15 perckor kezdődnek!

Az előadások utáni szombatira szervezett kirándulások részleteinek meghirdetésére az előadások előtt kerül sor! Felhívjuk a figyelmet, hogy előre nem látható okok miatt az előadások témája vagy a kirándulások helyszíne változhat. A változtatásokról tájékoztatást adunk.

ELÉRHETŐSÉGEINK:

Bajor Zoltán: +36-20 252-3960,
Lendvai Csaba: +36-20 322-5787,
Berényi Zsombor: +36-20 354-8505
Kincses László: +36-20 484-4810

Részletes információk honlapunkon, blogunkon és levelezőlistánkon érhetőek el.

Honlapunk címe:
www.mme.hu/budapesti_helyi_csoport

Blogunk címe:
mmebudapest.wordpress.com

Levelezőlistára feliratkozás:
lendvai.csaba@mme.hu

Mindenkit szeretettel várunk!

A TERMÉKEINKET MEGTALÁLJA
KIZÁRÓLAGOS, SZAKKÉPZETT
VISZONTELADÓINKNÁL,
VALAMINT AZ INTERNETEN A
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM OLDALON

A TELESZKÓP ÉS A FÉNYKÉPEZŐGÉP TALÁLKOZÁSA **A TERMÉSZET *CSODÁINAK*** **MEGÖRÖKÍTÉSE**

Egy szürke gém tűnik fel a sekély folyóparton táplálék után kutatva. Észrevehetően karcsúbb, mint más gémfélék, feltűnő tollazata halványszürke árnyalatú. Most végre beérett a hosszú várakozása gyümölcse. A SWAROVSKI OPTIK TLS APO digiszkóp adaptere megvalósítja az álmát: lehetővé teszi, hogy a felejthetetlen pillanatokot másokkal is megossza. Az adapter segítségével a tükröreflexes fényképezőgépe vagy más rendszerkamerája egyszerűen és gyorsan csatlakoztatható STX teleszkóphoz. A megfigyelés és a fényképezés közötti funkcióváltás is villámgyorsan kivitelezhető. Élvezze még jobban a pillanatot – a SWAROVSKI OPTIKKAL.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK